วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์
ปีที่ 48 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2568): 279511

Journal of Social Research and Review
Volume 48 No.1 (January -June 2025): 279511
ISSN 3056-9508 (Online)

ความกลัว ความฝัน และความหวังของฉัน: เรื่องเล่าสะท้อนอุปสรรคและเป้าหมายชีวิตของนักเรียนเรียนดีที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ

ภัทรพรรณ ทำดี[1*], ภาสนันทน์ อัศวรักษ์[2], ธนรัตน์ เข็มกลัด[3] และ ณัฐชยา รัตนพันธุ์[4]
[1,3,4]*คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900*
[2]*คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร 10140*
[*]ผู้ประพันธ์บรรณกิจ, อีเมล: fsocppl@ku.ac.th

บทคัดย่อ

นักเรียนที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม อาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อเส้นทางการศึกษาและโอกาสในชีวิต แต่สิ่งที่จะทำให้เด็กผ่านข้อจำกัดเหล่านี้ไปได้นอกจากการสนับสนุนในเชิงระบบแล้ว คือ การมีกรอบแนวคิดแบบเติบโตที่จะช่วยให้เด็กเหล่านี้ประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไปได้ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ต่อความกลัว ความฝัน และความหวังของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และเพื่อศึกษาบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการศึกษาเรื่องเล่า มาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเล่าเรื่องผ่านการเขียนบันทึก ในหัวข้อความกลัว ความฝัน และความหวังของฉัน โดยมีนักเรียนช้างเผือก ซึ่งหมายถึง นักเรียนยากจนพิเศษที่มีผลการสอบ PISA for schools ปี 2564 ที่ได้คะแนนดีอย่างน้อย 1 รายวิชา และให้ความยินยอมเข้าร่วมการดำเนินงานของโครงการวิจัย จำนวน 24 คน จาก 11 โรงเรียน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความกลัว ความฝัน และความหวังในชีวิตของนักเรียน ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างชัดเจน โดยความกลัวบางส่วน เช่น กลัวการเปลี่ยนแปลงในชีวิต กลัวผิดหวัง กลัวดูแลคนในครอบครัวไม่ได้ กลัวการสูญเสียและถูกทอดทิ้ง ล้วนเป็นผลมาจากความฝันและความหวัง เนื่องจากกลัวว่าจะไม่สามารถทำตามความฝันหรือเป็นไปตามสิ่งที่ตนเองหวังได้ ไม่ว่าจะเป็นความฝันที่อยากจะมีอาชีพที่ดีและมั่นคง และความหวังว่าจะได้มีชีวิตที่สมบูรณ์ ได้อยู่พร้อมหน้าครอบครัว และเป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความกลัว ความฝัน และความหวังของนักเรียนได้ถูกกำกับด้วยภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว นำไปสู่การเกิดขึ้นของกรอบความคิดแบบเติบโต จนทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเชิงบวก ทั้งในด้านการเรียน อุปนิสัย วิธีคิด และการใช้ชีวิต ทั้งนี้ กุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียน ได้แก่ ครอบครัว ครู และเพื่อน โดยจำเป็นต้องมีกลไกเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนนักเรียนกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

คำสำคัญ: ความกลัว, ความฝัน, ความหวัง, เรื่องเล่า, นักเรียน

วันรับบทความ: 24 เมษายน 2568, **วันแก้ไขบทความ**: 31 พฤษภาคม 2568, **วันตอบรับบทความ**: 16 มิถุนายน 2568

My Fears, Dreams, and Hopes: Narrative Stories Reflecting the Obstacles and Life Goals of High-Achieving Students with Economic Constraints

Patrapan Tamdee[1*], Passanan Assavarak[2], Thanarat Khemklad[3] and Natchaya Rattanaphan[4]

[1,3,4]Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Chatuchak District, Bangkok 10900, Thailand

[2]School of Liberal Arts, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Thung Khru District, Bangkok 10140, Thailand

[*]Corresponding author, E-mail: fsocppl@ku.ac.th

Abstract

Students with economic and social constraints may face obstacles in their educational path and life opportunities. However, what will help children overcome these constraints, in addition to systematic support, is having a growth mindset that enables them to succeed in life. Therefore, this study aims to explore the experiences of fears, dreams, and hopes among high school students, as well as the contexts that support positive behaviors among students. By using qualitative research in the form of a narrative study applied in the form of narrative journal on the topic of *'My Fears, Dreams, and Hopes'*, there were 'Changphueak Students', which were extremely poor with good scores in at least one subject on the PISA for Schools 2021 and gave their consent to participate in the research project, totaling 24 people from 11 schools. The results show that students' fears, dreams, and hopes are not separated. Some fears, such as life changes, disappointment, not being able to take care of family members, loss, and being abandoned, are all the result of dreams and hopes. They mostly fear not being able to follow their dreams or what they wish for, such as having a good and stable career, a perfect life, being able to live with their family, and being the pride of their family. However, students' fears, dreams, and hopes are regulated by their family's economic and social background, leading to the emergence of a growth mindset, which makes students tend to have positive behaviors in terms of learning, habits, thinking, and life. The key to creating a growth mindset in students is their family, teachers, and friends. Policy mechanisms are needed to support this group of students continuously and systematically.

Keywords: Fear; Dream; Hope; Narrative; Student

Received: April 24, 2025, **Revised**: May 31, 2025, **Accepted**: June 16, 2025

1. บทนำ

ความยากจน คือหนึ่งในปัญหาใหญ่ที่มีความซับซ้อน เพราะเกี่ยวข้องกับหลายมิติ อาทิ บริบทของการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมของแต่ละพื้นที่ ที่ฉายภาพของความยากจนและผลกระทบของความยากจนที่แตกต่างกันไป ถึงแม้ว่าประเด็นเรื่องความยากจนจะมีการศึกษามาอย่างยาวนาน แต่การให้คำนิยาม รวมถึงการสร้างความเข้าใจความหมายและผลกระทบของความยากจนนั้น มีความจำเพาะในแต่ละพื้นที่และแตกต่างกันไปตามปรากฏการณ์ในแต่ละสังคมและการเปลี่ยนแปลงของแต่ละยุคสมัย (Citak & Duffy, 2020) อย่างไรก็ตาม ความยากจนนั้นมิใช่ปัญหาของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างสังคม ซึ่งกระทบกับสถาบันสังคมหลักอย่างสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็ก เนื่องจากความยากจนนั้นก็มิใช่แค่มิติเรื่องอาชีพและรายได้ของผู้ปกครองของนักเรียน หากแต่มิติดังกล่าวเชื่อมโยงอย่างแยกไม่ออกจากมิติด้านสภาพแวดล้อมของนักเรียน มิติด้านสุขภาพ การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และอื่น ๆ

ความยากจนในครอบครัวของเด็กจะส่งผลทำให้เด็กไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษา ไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นจากสถานศึกษา หรือไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (McKinney, 2014) สังเกตเห็นได้จากการติดอยู่ในกับดักความยากจนนั้น จะส่งผลกระทบต่อผลการเรียนของเด็กและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในโรงเรียนของเด็กยากจน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าเศรษฐฐานะที่ไม่มั่นคงของครอบครัวเด็กส่งผลโดยตรงต่อการเรียนของเด็ก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มครอบครัวของเด็กที่มีเศรษฐฐานะที่มั่นคง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเรื่องความยากจนที่ส่งผลต่อผลการศึกษา ยังมีความซับซ้อนเกินกว่าที่จะเหมารวมว่าเด็กที่ยากจนทุกคนจะมีผลการเรียนที่ล้มเหลว ดังนั้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างความยากจนและการเรียนรู้ รวมถึงผลการเรียนของเด็กจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาถึงต้นเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ร่วมกันผลักดันและส่งผลกระทบต่อการเรียนเพื่อร่วมกันแก้ไขหาทางออกจากผลกระทบเหล่านั้นได้ (Gorski 2012; Haberman, 2012)

สำหรับสถานการณ์ในประเทศไทยนั้น จากผลการสำรวจสถานะนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษ ปี 2561 ซึ่งจัดทำโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยใช้เกณฑ์การคัดกรองนักเรียนยากจนด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy mean test: PMT) พบว่า ไทยมีนักเรียนยากจนประมาณ 1.6 ล้านคน ยากจนพิเศษ 600,000 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเร่งด่วน โดยมีรายได้เฉลี่ยวันละ 42.7 บาทต่อครอบครัวเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอแม้แต่ค่าอาหารเช้าที่มีคุณค่าทางโภชนาการ โดยภูมิภาคที่มีนักเรียนยากจนพิเศษหนาแน่นที่สุด คือ ภาคเหนือ ในบริเวณพื้นที่สูงและตะเข็บชายแดน ถึงแม้นักเรียนกลุ่มนี้จะได้รับการสนับสนุนจาก สพฐ. ในรูปแบบการจัดสรรเงินอุดหนุนและปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจน แต่ยังไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน เช่น ค่าเดินทางไป-กลับโรงเรียน ค่าอาหาร และค่าเครื่องแบบ ซึ่งล้วนมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้นักเรียนยากจนจำนวนมากมีความเสี่ยงที่จะออกจากระบบการศึกษาเนื่องจากปัญหาความยากจน (Thaipublica, 2018) นอกจากนั้น การเข้าสู่การเรียนรู้ในโลกดิจิทัลโดยเฉพาะภายหลังจากการเกิดสถานการณ์ COVID-19 ซึ่งข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ UNICEF (United Nations Children's Fund) สะท้อนว่า เด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าจะเข้าถึงโลกดิจิทัลได้น้อยลงอย่างมาก โดยเฉพาะการเข้าถึงอินเตอร์เน็ต และการมีคอมพิวเตอร์ ซึ่งสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนอย่างชัดเจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโลกดิจิทัลปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อต้องใช้ระบบการเรียนแบบออนไลน์เป็นหลักในช่วงปี 2563-2564 ที่ทำให้เด็กในครัวเรือนที่ยากจนไม่สามารถเข้าร่วมการเรียนแบบออนไลน์ได้ (National Statistic Office, 2023) จนเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เด็กในครอบครัวที่ยากจนต้องหลุดออกจากระบบการศึกษามากยิ่งขึ้น และขาดโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ (Anayan, 2021)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเด็กกลุ่มนี้อาจต้องเผชิญกับข้อจำกัดอันเนื่องมาจากเศรษฐฐานะ ที่อาจทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อเส้นทางการศึกษาและโอกาสในชีวิต แต่สิ่งที่จะทำให้เด็กสามารถก้าวข้ามผ่านข้อจำกัดเหล่านี้ไปได้ นอกจากการสนับสนุนในเชิงระบบแล้ว การมีกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth mindset) นับว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้เด็กเหล่านี้ประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไปได้ ซึ่งเป็นกรอบความคิดของทัศนคติและความเชื่อของมนุษย์ต่อการเรียนรู้และทักษะทางสติปัญญา และส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจต่อการรับรู้และต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งนี้ จุดตั้งต้นของการมีกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กนั้น อยู่ที่กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีต่อเด็กนั่นเอง โดยทำให้เด็กมีความเชื่อ

ว่าทักษะความสามารถของพวกเขานั้นสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ พวกเขาก็จะเต็มใจที่จะใช้เวลาเสริมและความพยายามที่มากขึ้นในการเรียนรู้ (Dweck, 2006) และถึงแม้เศรษฐฐานะที่ด้อยกว่าจะนำไปสู่การเข้าถึงโอกาสในด้านการศึกษา อาหาร สาธารณสุขที่น้อยกว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะที่ดีกว่า แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากรอบความคิดแบบเติบโตจะไม่มีวันเกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่มีเศรษฐฐานะที่ด้อยกว่า ทั้งนี้ นักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตมีแนวโน้มที่จะมองว่างานที่ยากนั้น หมายถึงหนทางที่จะทำให้พวกเขาเพิ่มพูนทักษะความสามารถและมองหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทาย ซึ่งพวกเขาก็จะสามารถผ่านมันไปได้ ผลที่ตามมาก็คือ นักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตมีแนวโน้มที่จะได้คะแนนดีกว่านักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบตายตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคะแนนในการเผชิญกับอุปสรรคในชีวิต (Claro et al., 2016) ดังนั้นถึงแม้ผู้เรียนจะมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตที่อาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการศึกษาและการใช้ชีวิตก็ตาม แต่หากผู้เรียนเหล่านี้สามารถพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตได้จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในด้านการเรียน อุปนิสัย วิธีคิด และการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการก้าวข้ามข้อจำกัดในชีวิตเหล่านั้นไปได้ในที่สุด โดยยังคงจำเป็นต้องมีระบบและกลไกของสังคมที่ช่วยสนับสนุนไปพร้อมกัน

จากความเชื่อมโยงระหว่างเงื่อนไขด้านภูมิหลังของผู้เรียน ศักยภาพทางการเรียน และการมีกรอบแนวคิดแบบเติบโตที่กล่าวมา นำไปสู่ความสำคัญของการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติม เกี่ยวกับบริบทที่เกื้อหนุนให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งได้รับการคัดกรองให้อยู่ในกลุ่มยากจนพิเศษที่มีผลการสอบ PISA for schools ปี 2564 ได้คะแนนดีอย่างน้อย 1 รายวิชา ที่มีความสามารถทางการศึกษาที่โดดเด่นหรือมีพฤติกรรมเชิงบวกในการเรียน และเชื่อมโยงกับการมีกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth mindset) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาความสามารถของเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ที่ส่งผลต่อการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กโดยตรงจากการศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงเพื่อการศึกษาเรื่องราวชีวิตของเด็กผ่านการเล่าเรื่อง ซึ่งจะเป็นโอกาสในการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงที่มีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงกับโครงสร้างสังคมได้อย่างชัดเจนมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ หากสามารถค้นหาเงื่อนไขที่จะช่วยสนับสนุนเด็กกลุ่มนี้ให้สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขจากตัวเด็กเอง เช่น ความมุ่งหวัง ความมุ่งมั่น แรงบันดาลใจ หรือเงื่อนไขจากบริบทในครอบครัวในแง่การสนับสนุนทั้งความมั่นคงทางจิตใจและสังคม ตลอดจนบริบทของสถานศึกษาและครูของเด็กที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกในการเรียน จะสามารถนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ความรู้เชิงระบบ และดำเนินการสื่อสารสังคมและสื่อสารเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาเด็กกลุ่มนี้ต่อไป โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ต่อความกลัว ความฝัน และความหวังของนักเรียนที่มีผลการเรียนดีแต่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ และเพื่อศึกษาบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกซึ่งเชื่อมโยงกับการมีกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) และการมีผลการเรียนในระดับดีของนักเรียนกลุ่มนี้

2. ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากรอบความคิด หรือ Mindset ซึ่งหมายถึง ชุดของทัศนคติและความเชื่อของมนุษย์ต่อการเรียนรู้และทักษะทางสติปัญญา และส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจต่อการรับรู้และต่อพฤติกรรมของมนุษย์ มาใช้เป็นแนวคิดหลักในการอธิบายปรากฏการณ์ เนื่องจากการพัฒนากรอบความคิดเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของเด็กผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม การที่เด็กจะมีผลการเรียนที่ดีได้นั้น ไม่เพียงแต่เกิดจากความฉลาดทางสติปัญญาซึ่งเป็นเงื่อนไขทางชีวภาพเท่านั้น แต่ส่วนหนึ่งเป็นผลจากพฤติกรรมเชิงบวกที่ผลักดันให้เกิดความมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จซึ่งเป็นผลมาจากเงื่อนไขทางสังคมด้วยเช่นกัน จึงมีความเป็นไปได้ว่าบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกด้านการเรียนของเด็กจึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรง แต่เชื่อมโยงกับการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต จนกระทั่งนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมเชิงบวกด้านการเรียนและความประพฤติในส่วนอื่น ๆ ซึ่งนักจิตวิทยา Dweck (2006) ได้แบ่งกรอบความคิดออกเป็นสองประเภท ได้แก่ กรอบความคิดแบบตายตัว (Fixed mindset) และกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) โดยกรอบความคิดทั้งสองประเภทนี้ ต่างก็เป็นกรอบความคิดของทัศนคติและความเชื่อของมนุษย์ต่อการเรียนรู้และทักษะทางสติปัญญา ซึ่งงานศึกษาหลายชิ้นเห็นสอดคล้องกันว่าความเชื่อของมนุษย์ที่มีลักษณะตายตัว (Fixed) และที่ยืดหยุ่นได้นั้น (Malleable) ส่งผลกระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อแรงจูงใจ ต่อการรับรู้ และต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งนี้ จุดตั้งต้นของการจะมีกรอบความคิดแบบตายตัวหรือกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กนั้น อยู่ที่กระบวนการขัดเกลาของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กเป็นสำคัญ (Heyman & Dweck, 1998; Levy et al, 1998; Blackwell et al, 2007)

จากการศึกษาของ Dweck (2006) เรื่อง Mindset: The new psychology of success พบว่า นักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบตายตัวจะมีความเชื่อว่าพวกเขาเกิดมาพร้อมความสามารถหลายอย่าง และสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ในขณะที่นักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโตจะมีความเชื่อว่าความสามารถของพวกเขานั้น จะสามารถพัฒนาได้และทำให้ดีขึ้นได้เรื่อย ๆ ด้วยการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนจึงคือความเชื่อ กล่าวคือ กรอบความคิด หรือ Mindset นี่เองที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนที่เชื่อไว้ก่อนแล้วว่าตัวเองมีทักษะความสามารถมีแนวโน้มที่จะเปิดรับต่อความท้าทายในรูปแบบต่าง ๆ น้อยกว่า และมีแนวโน้มที่จะยอมแพ้มากกว่า ในทางตรงกันข้าม หากนักเรียนมีความเชื่อว่าทักษะความสามารถของพวกเขานั้นสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ พวกเขาก็จะเต็มใจที่จะใช้เวลาเสริมและความพยายามที่มากขึ้นในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การจะมีกรอบความคิดแบบตายตัวหรือเติบโตนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือทัศนคติที่บุคคลนั้นมีแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เศรษฐฐานะของนักเรียน (Economic status) หรือพื้นหลังทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic background) ก็เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญมากในการทำนายการประสบความสำเร็จทางวิชาการของเด็ก ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าการมีเศรษฐฐานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่านั้น จะกดทับการประสบความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียนผ่านกลไกเชิงซ้อนมากมาย ทั้งยังรวมถึงโอกาสที่น้อยกว่าในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา ระดับของความเครียดที่สูงกว่า ภาวะโภชนาการที่ด้อยกว่า หรือแม้กระทั่งโอกาสในการเข้าถึงบริการสุขภาพและสาธารณสุขที่น้อยกว่าด้วย (Claro et al., 2016)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ Wang et al. (2019) ระบุว่า บริบททางสังคมเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อกรอบความคิดของวัยรุ่น ในประเด็นนี้ได้รับการอธิบายเสริมด้วยงานของ Destin et al. (2019) ว่าเด็กนักเรียนที่เสียเปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจมักมีแนวโน้มว่าจะยึดถือกรอบความคิดแบบตายตัวเกี่ยวกับความสามารถด้านวิชาการ มากกว่าเด็กนักเรียนที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่สูงกว่า แต่ไม่ได้หมายความว่าสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าของเด็กนักเรียนจะเป็นปัจจัยที่ขวางกั้นการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต เพราะในงานของ Hwang et al. (2019) ระบุไว้ว่า วัยรุ่นที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า มีแนวโน้มว่าจะได้รับประโยชน์ในเชิงวิชาการจากการมีกรอบความคิดแบบเติบโตมากกว่าเพื่อนที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่สูงกว่าได้เช่นกัน

สถาบันทางสังคมหลักที่จะช่วยสร้างและส่งเสริมการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตแก่นักเรียน คือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา ซึ่งถือพ่อแม่และครูคือผู้กระทำการทางสังคม (Social agent) ในปฏิบัติการดังกล่าว โดยพฤติกรรมของผู้ใหญ่จะสามารถมีอิทธิพลต่อกรอบความคิดของเด็กได้ (Haimovitz & Dweck, 2017) จากการตอบสนองต่อความสำเร็จด้วยการชื่นชมยินดีมีผลต่อการสร้างกรอบความคิดทั้งแบบตายตัวและแบบเติบโต เพราะถ้าหากว่าผู้ใหญ่ชื่นชมยินดีไปที่ตัวบุคคล (Personal praise) เช่น การใช้คำพูดว่าหนูเป็นคนเก่งมาก หนูฉลาด จะทำให้เด็กเชื่อในคุณลักษณะแบบตายตัวของตนเอง และมีแนวโน้มว่าเด็กคนนั้นจะปฏิเสธที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในอนาคต ซึ่งเป็นการเกิดกรอบความคิดแบบตายตัว (Fixed mindset) ในทางตรงกันข้าม หากผู้ใหญ่ใช้การชื่นชมยินดีโดยเน้นไปที่กระบวนการ (Process praise) ที่ทำให้เกิดความสำเร็จ จะมีผลทำให้เด็กมีความรู้สึกว่ากระบวนการดังกล่าวนั้นอาจยังมีข้อบกพร่องและยังสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นไปได้อีก ซึ่งเป็นการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) นั่นเอง (Mueller & Dweck, 1998) นอกจากนั้น พ่อแม่ที่มองว่าความล้มเหลวเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การปรับปรุงหรือทำให้กระบวนการในการเรียนรู้ดียิ่งขึ้นก็จะมีส่วนในการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตแก่เด็ก เพราะพ่อแม่ที่มองความล้มเหลวเป็นเรื่องปกติจะเน้นที่กระบวนการการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้เด็กร่วมถกเถียงร่วมกันว่าสามารถเรียนรู้อะไรได้บ้างจากประสบการณ์ความล้มเหลว และเด็กจะเรียนรู้จากความผิดพลาดได้อย่างไรเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมทั้งเด็กจะสามารถไตร่ตรองเพื่อขอความช่วยเหลือจากคุณครูได้อย่างไร (Haimovitz & Dweck, 2016)

ในส่วนของสถาบันการศึกษาก็มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ซึ่งมิได้หมายถึงแค่โรงเรียนหรือคุณครูผู้สอนเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนและระบบการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตแก่นักเรียน การสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียนที่สนับสนุนกรอบความคิดแบบเติบโตสามารถทำได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ และช่วยให้นักเรียนพัฒนาอุปนิสัยในการทำงานอย่างแข็งขัน ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานให้สำเร็จลุล่วงและการประสบความสำเร็จ เช่น การเรียนการสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบ Active learning (คือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและมีโอกาสปฏิบัติจริง) การทำให้ความผิดพลาดและล้มเหลวเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เพื่อจะเอาชนะ

ต่ออุปสรรค และนำพาตัวเองไปสู่ความสำเร็จ การใช้ภาษาในการสื่อสารที่สื่อถึงความสำเร็จ การฝึกให้นักเรียนพูดเชิงบวกกับตัวเอง (Positive self-talk) และการใช้แหล่งข้อมูลหรือเครื่องมือในการเสริมกรอบความคิดแบบเติบโต เช่น เทคโนโลยี (Robinson, 2017) อีกทั้ง คุณครูผู้สอนยังเป็นผู้กระทำการสำคัญ ที่จะช่วยสอนหรือขัดเกลาให้นักเรียนมีกรอบความคิดที่ยืดหยุ่นต่อความท้าทายทางวิชาการและทางสังคมได้ (Yeager & Dweck, 2012) ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวชีวิตของนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเรียนดีแต่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจผ่านประสบการณ์ต่อความกลัว ความฝัน และความหวังซึ่งถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่า จะสามารถช่วยสะท้อนให้เห็นถึงบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกด้านการเรียน ทั้งในส่วนของครอบครัวและโรงเรียนรวมถึงบริบทที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมาในรูปแบบของอุปสรรคที่เด็กกลุ่มนี้ต้องเผชิญ รวมทั้งการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงกับการมีกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การค้นหาแนวทางในการช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กกลุ่มนี้สามารถที่จะก้าวข้ามผ่านอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครอบครัวและโรงเรียนจะเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นเสาหลักในการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตให้เด็ก เพราะเป็นสถาบันทางสังคมที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดในช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิต แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเหนือสิ่งอื่นใดโครงสร้างสังคมและนโยบายสังคมก็มีอิทธิพลสำคัญมาก ในการทำให้สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษามีความเข้มแข็งมากพอ ที่จะทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตแก่เด็ก เนื่องจากโครงสร้างสังคมและนโยบายสังคมได้มีส่วนกำหนด กำกับ สนับสนุน และสร้างบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงการมีระดับการศึกษาที่ดี และมีคุณภาพของพ่อแม่ การมีการงานที่มั่นคงและมีสวัสดิการในชีวิตที่ดีของพ่อแม่ การมีรายได้ที่มั่นคงของพ่อแม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเกี่ยวโยงอย่างแยกไม่ออกจากโครงสร้างสังคมและนโยบายสังคมทั้งสิ้น

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย การศึกษาบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกในการเรียนและการมีกรอบแนวคิดแบบเติบโตของนักเรียนกลุ่มช้างเผือก ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การเล่าเรื่องผ่านการเขียนบันทึก (Narrative journal) การวาดภาพเชิงพรรณนา (Pictorial ethnography) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายกลุ่ม ทั้งนักเรียนช้างเผือก เพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีบทบาทในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีกรอบแนวคิดแบบเติบโตและการมีผลการเรียนที่ดีของนักเรียน โดยบทความนี้จะนำเสนอเฉพาะผลการศึกษาที่ได้จากการเล่าเรื่องผ่านการเขียนบันทึก (Narrative journal) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเด็กนักเรียนที่เรียนดีแต่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมข้อมูลจากวิธีการศึกษาและกลุ่มเป้าหมายในส่วนอื่น ซึ่งเป็นการนำรูปแบบการศึกษาเรื่องเล่ามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบการเล่าเรื่องผ่านการเขียนบันทึก

การวิจัยแนวเรื่องเล่า (Narrative method) หรือวิธีวิจัยแนวประวัติชีวิต (Life history method) เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพที่ถูกพัฒนาขึ้นภายใต้ร่มของกระบวนทัศน์หลังปฏิฐานนิยม อันได้แก่ กระบวนทัศน์แนวปรากฏการณ์นิยม กระบวนทัศน์การตีความและกระบวนทัศน์สร้างสรรค์นิยมและการกำหนดสร้าง ซึ่งเป็นการศึกษาถึงโลกเชิงประสบการณ์ของผู้เล่าเรื่องที่มีส่วนเชื่อมโยงกับระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ภายในตนเองและบริบททางสังคมแวดล้อม เนื่องจากเรื่องเล่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องราวในชีวิตของบุคคลนับจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิต เช่น เหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อชีวิต ความเจ็บปวดทางจิตใจที่ได้รับ หรือการถูกทำให้รู้สึกเสียศักดิ์ศรี ถูกลบหลู่ รวมทั้งเรื่องราวที่เป็นความประทับใจ ความภาคภูมิใจ และความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนโลกของตนเองและโลกทางสังคมในเชิงประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งมีส่วนเชื่อมโยงกับมิติทางจิตวิญญาณของตนเองและบริบททางสังคมที่แวดล้อมอยู่ภายนอก (Tooltham, 2020) ทั้งนี้ วิธีการศึกษาเรื่องเล่าเป็นแนวทางการศึกษาด้วยการบอกเล่าและทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมา เพื่อหาทางออก รับรู้ และเข้าใจชีวิตของตนเองอย่างเป็นระบบ โดยบุคคลจะทำการ คิด ตีความ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตจนกลายเป็นประสบการณ์ เพื่อให้ผู้วิจัยได้เข้าถึงความซับซ้อนของการให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ของผู้เล่า การเก็บข้อมูลในลักษณะนี้จึงเป็นการกระทำทางสังคมที่เคลื่อนไหวไปตามบริบทของผู้เล่า ซึ่งจะเป็นการสร้างความจริงตามแบบที่บุคคลมองเห็นหรือรับรู้ (Subjective reality) อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ได้ เรื่องเล่าในที่นี้จึงอยู่ในฐานะของประสบการณ์ชีวิต โดยผู้วิจัยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาว่า บุคคลให้ความหมายกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตอย่างไร (Havanon, 2009) ซึ่งประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้บอกเล่าเรื่องราวนั้น ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างสังคมด้วยเช่นกัน

(Tooltham, 2020) เช่นเดียวกับกรณีเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตของนักเรียนผ่านการบอกเล่าถึงความกลัว ความหวัง และความฝันในชีวิตของตน ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงบริบทการใช้ชีวิตทั้งในครอบครัว โรงเรียน ในสังคมกลุ่มเพื่อนซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันสังคมรวมทั้งระบบและกลไกของสังคมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งที่กำกับให้เส้นทางชีวิตของเด็กกลุ่มนี้มีความเป็นไปเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในที่นี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ได้จากการเล่าเรื่องผ่านการเขียนบันทึก (Narrative journal) ของนักเรียนเท่านั้น อาจยังไม่ได้สะท้อนรูปแบบของการเก็บข้อมูลตามแนวทางของวิธีการศึกษาเรื่องเล่าได้ทั้งหมด เนื่องจากยังไม่ได้มีการปฏิสัมพันธ์ในระหว่างการเล่าเรื่องระหว่างผู้เล่าและนักวิจัย โดยใช้เป็นวิธีการในขั้นตอนแรกของการเก็บข้อมูลในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งหลังจากนักเรียนได้เล่าเรื่องราวชีวิตของตนเองผ่านการเขียนบันทึกในส่วนนี้แล้ว จะเข้าสู่ขั้นตอนของการให้ข้อมูลในส่วนอื่นทั้งในรูปแบบของการวาดภาพเชิงพรรณนา (Pictorial ethnography) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนในโครงการของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จำแนกตาม 6 ภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย กรุงเทพมหานคร กาฬสินธุ์ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ มหาสารคาม และสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา (PISA for schools) ปี 2564 โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเริ่มจากการคัดเลือกโรงเรียนในโครงการของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่มีอัตราส่วนของนักเรียนที่ได้คะแนนดีอย่างน้อย 1 รายวิชาต่อนักเรียนที่เข้าสอบ PISA ทั้งหมดมากที่สุดในแต่ละจังหวัด ซึ่งมีโรงเรียนที่เข้าข่ายและยินยอมเข้าร่วมการวิจัยทั้งสิ้น 11 โรงเรียน จากนั้นจึงคัดเลือกเด็กนักเรียนที่เรียกในการศึกษาครั้งนี้ว่า นักเรียนช้างเผือก ซึ่งมีผลการสอบ PISA for schools ปี 2564 ที่ได้คะแนนดีอย่างน้อย 1 รายวิชา และได้รับการคัดกรองจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ให้อยู่ในกลุ่มนักเรียนที่ยากจนพิเศษ (Extremely poor) ด้วยการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy means test: PMT) โดยคำนวณผลจากข้อมูลการคัดกรองสถานะครัวเรือน 8 ด้าน ออกมาเป็นค่าคะแนน ได้แก่ ภาระพึ่งพิง การอยู่อาศัย ลักษณะที่อยู่อาศัย ที่ดินทำการเกษตร แหล่งน้ำดื่ม แหล่งไฟฟ้า ยานพาหนะในครัวเรือน และของใช้ในครัวเรือน และนำมาใช้กำหนดสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนนักเรียน เพื่อหากลุ่มนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนก่อน โดยนักเรียนที่ยากจนพิเศษ (Extremely poor) จะอยู่ในกลุ่มที่มีค่าคะแนนความยากจนที่ระดับ 0.91–1.00 (The equitable education fund, 2019) โดยมีนักเรียนที่เข้าข่ายและให้ความยินยอมให้ข้อมูลเฉพาะในส่วนของวิธีการเก็บข้อมูลเล่าเรื่องผ่านการเขียนบันทึกในที่นี้ จำนวน 24 คน ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยคำนึงถึงความเพียงพอของข้อมูล (Data sufficiency) ในการหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาของนักเรียน และคำนึงถึงความอิ่มตัวของข้อมูล (Data saturation)

การศึกษาครั้งนี้ได้นำวิธีการศึกษาเรื่องเล่ามาประยุกต์ใช้ในรูปแบบของการเขียนเล่าเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของตนเอง (Narrative journal) ในลักษณะคล้ายกับการเขียนเรียงความหรือเขียนบันทึกประจำวันส่วนตัว หรือไดอารี่ เพื่อให้เหมาะกับคุณลักษณะของเด็กซึ่งอาจมีทักษะการเล่าเรื่องในรูปแบบที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ และคุ้นเคยกับวิธีการเล่าเรื่องผ่านการเขียนเรียงความมากกว่าการเล่าเรื่องในรูปแบบอื่น โดยให้เวลาเด็กได้ค่อย ๆ ถ่ายทอดสิ่งที่อยู่ในความคิดและชีวิตของตนเองออกมาในรูปแบบงานเขียน ทั้งนี้ไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้อง ความสวยงามด้านภาษา แต่ให้อิสระเด็กได้เขียนในรูปแบบที่ตนเองได้ปลดปล่อยสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ เอกสารชี้แจงกิจกรรมเรื่องเล่าผ่านการเขียนบันทึก และอุปกรณ์ในการเขียนเรื่องเล่า โดยผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการเขียนคือ ความกลัว ความฝัน และความหวังของฉัน โดยมีการอธิบายลักษณะและวิธีการเขียน และอธิบายถึงความกลัว ในชีวิตที่อาจไม่สิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัว แต่เป็นความกังวล หรือความหวั่นวิตกบางอย่างในชีวิตที่ไม่อยากให้เกิดขึ้น ทั้งที่เคยเกิดขึ้นแล้วหรือยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม ส่วนความฝันเป็นสิ่งที่อาจจะเป็นจริงได้หรือไม่ก็ตาม แต่ทุกคนมีสิทธิที่จะฝัน เพราะความฝันเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตได้ และทำให้มีความหวังในชีวิตได้เช่นกัน เพราะหลายครั้งความหวังได้กลายเป็นเป้าหมายในชีวิตที่คิดว่าซักวันหนึ่งอยากไปให้ถึง หากเรามีโอกาสและมีความพยายามอย่างถึงที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้ย้อนเล่าสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจตลอดช่วงชีวิตที่ผ่านมา ซึ่งครอบคลุมสิ่งที่เป็นแรงกดดัน ผลักดัน และเงื่อนไขสนับสนุนต่าง ๆ ในชีวิต ที่ทำให้เด็กเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเชิงบวกทางการเรียน รวมถึงการฉายภาพในอนาคตของเด็กกลุ่มนี้ไปพร้อมกัน โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลเริ่มขึ้นหลังจากได้รับความยินยอมให้เก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการจัดส่งเอกสารชี้แจงกิจกรรมพร้อมอุปกรณ์ในการเขียนเรื่องเล่าให้กับ

นักเรียนตามที่อยู่ที่ระบุไว้ เพื่อให้นักเรียนได้เขียนเรื่องเล่า เนื่องจากยังอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19 จึงจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงความเสี่ยงในการเก็บข้อมูลโดยตรงจากนักเรียนเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น และกำหนดช่วงระยะเวลาของการเขียนไว้ประมาณ 1 เดือน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบจัดส่งอุปกรณ์สำหรับการเขียนทั้งหมด และใช้วิธีการส่งข้อมูลกลับให้กับผู้วิจัยในรูปแบบตามที่เด็กสะดวกตามแต่จะตกลงกัน โดยผู้วิจัยเป็นผู้รับภาระด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเก็บข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย ทั้งนี้ หลังจากได้รับบันทึกเรื่องเล่าของเด็ก ๆ ที่ส่งกลับมาแล้วจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) จากข้อความที่ได้จากการเขียนเรื่องเล่า โดยเน้นการตีความสิ่งที่เด็กนักเรียนเล่าเกี่ยวกับความกลัว ความฝัน และความหวังในชีวิต เพื่อสะท้อนให้เห็นถึง ภูมิหลัง ปัญหา อุปสรรค และความต้องการ ต่อการมีชีวิตที่ดีทั้งในปัจจุบันและอนาคตของตนเอง เพื่อค้นหาความหมายที่อยู่เบื้องหลังเรื่องเล่าหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสะท้อนผ่านเรื่องเล่าของตนเอง อันจะนำไปสู่การตีความถึงแรงผลักดันหรือสิ่งสนับสนุนที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีกรอบแนวคิดแบบเติบโต (Growth mindset)

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการรับรองการประเมินจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี หมายเลขข้อเสนอโครงการ KMUTT-IRB-2022/0801/231 ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2565 เป็นต้นไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นด้านจริยธรรมการวิจัย ทั้งในส่วนของวิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และการพิทักษ์สิทธิของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการวิจัยด้วยความสมัครใจ และในกรณีของนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะถูกเก็บเป็นความลับ และจะไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลใดที่สามารถระบุถึงตัวผู้ให้ข้อมูลได้

4. ผลการศึกษา

นักเรียนช้างเผือกในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มีผลการสอบ PISA for schools ปี 2564 ที่ได้คะแนนดีอย่างน้อย 1 รายวิชา และได้รับการคัดกรองจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ให้อยู่ในกลุ่มนักเรียนที่ยากจนพิเศษ (Extremely poor) ด้วยการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy means test: PMT) โดยในขณะที่เข้าร่วมการสอบเด็กกลุ่มนี้มีอายุระหว่าง 16-17 ปี และศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ 4 ซึ่งนอกจากนักเรียนกลุ่มนี้จะมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนไม่เกิน 36,000 บาทต่อปี หรือ 3,000 บาทต่อเดือน แล้วยังมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตและด้านสถานะครัวเรือนอื่น ๆ ซึ่งเข้าข่ายนักเรียนที่ยากจนพิเศษ ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน เช่น บางครัวเรือนมีสมาชิกในครอบครัวที่มีภาวะพึ่งพิง หรือมีสมาชิกที่มีความพิการช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่นในเรื่องเล่าของนักเรียนคนหนึ่งที่ระบุว่า

> “...รถขนอ้อยมาชนรถยนต์ของพ่อ...ทำให้ตอนนั้นตาพ่อบอดข้างนึง...ตั้งแต่นั้นแหละครอบครัวก็เจอแต่เรื่องร้าย ไม่มีเงินจ่ายค่าเทอม ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้า...ถึงขั้นไม่มีเงินซื้อกับข้าว ต้องไปเก็บผักกูดตามลำธารกิน...”

หรือกรณีของนักเรียนอีกรายหนึ่งที่เล่าถึงความยากลำบากในชีวิตที่พลิกผันของตนเองว่า

> “...จุดพีคในชีวิต คือ ตอนพ่อเรามาป่วยเส้นเลือดในสมองแตกบวก ตอนนั้นแม่กำลังตั้งท้องน้องคนสุดท้องของเราอยู่ ตอนนั้นทุกอย่างแย่ไปหมด ค่ารักษาพยาบาลเยอะมากและพ่อก็จำใครไม่ได้ เดินไม่ได้ขยับตัวไม่ได้ พูดช้าลงมาก ๆ ทุกอย่างเปลี่ยนไป...หนูกับพี่ต้องช่วยดูแลน้อง บวกดูแลพ่อด้วย พี่ชายที่ทำงานที่ กทม. ก็ต้องหยุดงานและลาออกเพื่อมาดูแลพ่อ...”

อีกทั้ง บางรายมีลักษณะที่พักอาศัยที่ไม่สมบูรณ์มีความยากลำบากในการอยู่อาศัย ดังเช่นที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าไว้ว่า

> “...บ้านของหนูจะเป็นหญ้าคา ที่มุงหลังคาเวลาฝนตกคือหนูจะโดนน้ำฝนเพราะน้ำจะรั่วจากหญ้าคา...เวลาฝนตกหนูจะนอนไม่หลับ หนูวิตกกังวลว่าฝนจะรั่วในบ้านมั้ย...”

นอกจากนั้น มีเด็กในกลุ่มนี้จำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ทั้งในกรณีพ่อแม่หย่าร้าง พ่อหรือแม่เสียชีวิต รวมทั้งพ่อกับแม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นไปทำงานนอกพื้นที่ ตัวอย่างเช่นนักเรียนรายหนึ่งที่เล่าถึงความจำเป็นที่ครอบครัวต้องแยกกันอยู่ไว้ว่า

> “...พ่อทำงานเกษตรทำไร่ทำสวน ส่วนแม่ย้ายไปทำงานกับญาติที่ต่างประเทศ...ทุกวันนี้หนูอยู่บ้านกับน้องชาย (อีก) 2 คนค่ะ...”

บางรายไม่ได้มีที่ดินทำกินและที่พักอาศัยเป็นของตนเอง เป็นต้น ซึ่งสภาพความเป็นอยู่เหล่านี้ได้ถูกนำมาถ่ายทอดไว้ผ่านเรื่องเล่าของเด็กจากการเขียนบันทึกในเรื่องเกี่ยวกับ ความกลัว ความฝัน และความหวัง โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญในชีวิตรวมทั้งบริบทที่เกื้อหนุนให้เด็กเหล่านี้ ที่ถึงแม้จะมีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจสังคมแต่ยังคงมีความมุ่งมั่นในการเรียน และแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง อันเป็นคุณลักษณะของการมีกรอบความคิดแบบเติบโตที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกของเด็กกลุ่มนี้

4.1 ประสบการณ์เกี่ยวกับ ความกลัว ความฝัน และความหวังของนักเรียน

จากเรื่องราวชีวิตของเด็ก ๆ ที่สื่อสารผ่านตัวอักษรแต่ละบรรทัด ได้ทำให้เห็นภาพสะท้อนของ ความกลัว (Fear) ความฝัน (Dream) และความหวัง (Hope) ของเด็กที่ถูกเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก และทำให้เห็นสิ่งที่ยังคงถูกผลิตซ้ำอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมที่แสดงให้เห็นผ่านทางภูมิหลังของครอบครัว สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครอบครัว ครู และเพื่อน ในฐานะผู้สนับสนุนที่สำคัญในชีวิต ซึ่งทั้งหมดได้กลายมาเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของ ความกลัว ความฝัน และความหวังของเด็กเหล่านี้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) ความกลัว: สิ่งที่น่ากลัวแต่ไม่อาจหลีกเลี่ยง คงปฏิเสธไม่ได้ว่าบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและชุมชนที่เด็กนักเรียนอาศัยอยู่ ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดความกลัวของเด็ก ซึ่งจากเรื่องเล่าทำให้เห็นสถานภาพของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ชีวิตเด็กบางคนต้องเต็มไปด้วยความรับผิดชอบ ความขัดแค้นทางการเงิน ซึ่งเป็นความกลัวที่เกิดขึ้นและวนเวียนอยู่กับบริบทรอบตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องครอบครัว การเรียน การเงิน จนกลายเป็นรากฐานของความท้อแท้ในชีวิตที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างการเล่าถึงชีวิตครอบครัวของเด็ก ๆ ส่วนหนึ่ง ซึ่งหลายครั้งที่เป็นความกลัวในสิ่งเดิม ๆ เช่น เรื่องเรียน ครอบครัว ความกดดัน และเพื่อน ที่นำไปสู่ความท้อแท้ทำให้บางคนถึงกับต้องร้องไห้ ที่ไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะสามารถหลุดพ้นจากความกลัวเหล่านี้ได้ ดังที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าไว้ว่า

> “...หนูรู้ว่าฐานะทางบ้านของตัวเองไม่ได้มีมากขนาดนั้น...หนูบอกกับตัวเองว่าเราไม่มีเงินขนาดที่หนูต้องขาดเรียนแล้วเหรอ เรามาถึงจุดนี้แล้วเหรอ...หนูก็ได้เล่าให้เพื่อนฟังถึงปัญหาเหล่านี้และร้องไห้กับเพื่อนค่ะ...”

เนื่องจากส่วนใหญ่เด็กกลุ่มนี้มีบริบทชีวิตคล้ายคลึงกัน นอกเหนือจากครอบครัวมีข้อจำกัดในทางเศรษฐกิจแล้ว หลายคนไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ แต่เติบโตมากับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป เนื่องจากพ่อแม่ต้องย้ายถิ่นไปทำงานจังหวัดอื่น หรือไปทำงานต่างประเทศเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว และต้องอยู่อย่างพึ่งพาตนเองในชีวิตประจำวันทุกอย่าง รวมทั้งมีจำนวนไม่น้อยที่ต้องดูแลน้องที่เล็กกว่า ความกลัวหรือความวิตกกังวลบางครั้งไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นความกลัวแบบเดิม ๆ ที่เผชิญอยู่ทุกวัน เช่น กลัวว่าเวลาฝนตกน้ำจะรั่วจากหญ้าคาที่ใช้มุงหลังคาบ้าน จนทำให้ทุกครั้งเวลาฝนตกจะนอนไม่หลับ เพราะวิตกกังวลว่าฝนจะรั่วในบ้านแล้วตนเองรวมทั้งคนในครอบครัวจะต้องเปียกฝน เป็นต้น

นอกจากพื้นฐานครอบครัวซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่เชื่อมโยงกับความกลัวของเด็กเหล่านี้ ประสบการณ์ด้านปัญหาสุขภาพทั้งของตนเองและคนในครอบครัว ยิ่งนำไปสู่การตอกย้ำให้ข้อจำกัดที่เคยมีอยู่แล้ว ยิ่งส่งผลต่อชีวิตในปัจจุบันและนำไปสู่ความกลัวในอนาคตของเด็กอีกด้วย บางคนต้องใช้ชีวิตอยู่กับความเจ็บป่วยตั้งแต่เด็ก โดยมีโรงพยาบาลเป็นบ้านหลังที่สอง บางคนชีวิตในครอบครัวต้องเปลี่ยนไปทันทีเนื่องจากอุบัติเหตุไม่คาดฝันที่เกิดขึ้นในชีวิต โดยเฉพาะกับพ่อที่เป็นผู้นำครอบครัว จนสุดท้ายต้องขาดรายได้ ไม่มีเงินจ่ายค่าเทอม ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้า และถึงขั้นไม่มีเงินซื้อข้าว ทำให้เด็กบางรายต้องดูแลทั้งคนป่วยในบ้าน ดูแลน้องที่ยังเล็ก และดูแลตนเองไปพร้อมกัน รวมทั้งอาจมีสมาชิกบางคนที่ทำงานต่างพื้นที่ต้องลาออกจากงานเพื่อกลับมาช่วยดูแลที่บ้าน เป็นต้น บางคนโดยเฉพาะที่เป็นเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นยังต้องเผชิญกับอคติทางชาติพันธุ์ที่ทำให้ถูกเลือกปฏิบัติจากคนรอบข้าง ทั้งจากครูและจากเพื่อนในโรงเรียน จนกลายเป็นปมความกลัวในใจที่ฝังลึกของเด็กเหล่านี้ โดยนักเรียนคนหนึ่งได้เขียนเล่าไว้ในช่วงหนึ่งของบันทึกว่า

> “...เราเป็นคนชนเผ่า ครูบางคนก็ไม่ชอบ...ครูบางคนชอบดูถูก และคนในโรงเรียนชอบว่าคนชนเผ่า...”

จากตัวอย่างเรื่องเล่าเหล่านี้ จะเห็นได้ว่า มีความกลัวที่เริ่มแอบแฝงมาในเนื้อหาของเรื่องเล่าที่พอจะจับประเด็นได้ในเบื้องต้น ก่อนที่จะมุ่งไปที่การบอกเล่าถึงความกลัวอย่างตรงไปตรงมาจากเนื้อความในส่วนต่อไป ซึ่งสิ่งที่เป็นเบื้องหลังชีวิต (Background) ของเด็ก ๆ เหล่านี้ ได้ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการขับเน้นให้ความกลัวค่อย ๆ ปรากฏขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในเนื้อหา ซึ่งล้อไปกับภูมิหลังในด้านครอบครัว การเงิน ความเป็นอยู่ และความสัมพันธ์ ดังนี้

(1) กลัวการเปลี่ยนแปลงในชีวิต สืบเนื่องจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้รู้สึกได้ชัดเจนถึงความไม่มั่นคงในชีวิต ทั้งในปัจจุบันและชีวิตในวันข้างหน้า ความกลัวหนึ่งที่ยังคงฝังลึกอยู่ในจิตใจของเด็ก ๆ มาโดยตลอดคือ ความกลัวต่อความไม่แน่นอน ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่ชีวิตมาถึงจุดที่เริ่มทำให้เกิดความพึงพอใจหรือความสุขในชีวิตขึ้นมาบ้าง สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามหลังความรู้สึกเหล่านี้มานั่นก็คือ ความกลัวและกังวลถึงความไม่มั่นคงของความสุขที่กำลังได้รับอยู่ และห่วงพะวงว่าสิ่งเหล่านี้จะหายไปไม่หวนกลับ ดังที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าว่า

> “...สิ่งที่หนูกลัวมาก ๆ คือการเปลี่ยนแปลงของชีวิต ซึ่งถ้าเป็นการห่างจากเพื่อน ๆ ที่ต่างคนต่างต้องไปในทิศทางของตัวเอง...ถ้าหาก ตอนนี้หนูตัดสินใจไปต่อ ม.ปลายที่อื่น หนูจะเจอเพื่อนดี ๆ แบบนี้รึเปล่า หนูจะได้มีโอกาสหลาย ๆ อย่างแบบนี้รึเปล่า ทั้งโอกาสได้เป็น สภานักเรียน นางรำ นักกีฬา และโอกาสที่ได้ไปแข่งทักษะวิชาการ ทั้งที่หนูไม่เก่งเลย...”

ความกลัวหรืออาจจะเรียกว่าเป็นความหวาดระแวงกับเหตุการณ์ในชีวิตจึงถูกเชื่อมโยงเข้ากับการกลัวการเปลี่ยนแปลงไปจากสิ่งที่เป็นอยู่ ถึงแม้ในใจลึก ๆ จะปฏิเสธไม่ได้ว่าชีวิตต้องดำเนินต่อไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเกิดขึ้น และความกลัวการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้กลับกลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับเด็กกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการกลัวว่าจะต้องห่างจากเพื่อน ๆ หากตัดสินใจไปเรียนต่อที่อื่น กลัวสูญเสียโอกาสที่เคยได้เป็นได้ทำ ทั้งโอกาสได้เป็นสภานักเรียน นางรำ นักกีฬา และโอกาสที่ได้ไปแข่งทักษะวิชาการ อย่างที่เคยเป็นมา เป็นต้น

(2) กลัวความผิดพลาดหรือความผิดหวัง ชีวิตในปัจจุบันของเด็กกลุ่มนี้ล้วนเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความหวังโดยเฉพาะหวังให้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตเป็นไปอย่างที่ใจปรารถนา หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับความหวังเหล่านี้ก็คือ ความกลัวต่อความผิดหวัง และผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตในวันนี้และวันข้างหน้า เมื่อความกลัวต่อความผิดหวังเกิดขึ้น เมื่อกลัวสิ่งที่เรียกว่าความผิดหวัง เด็กกลุ่มนี้จึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความผิดหวังด้วยการลังเลไม่แน่ใจ หรือไม่กล้าที่จะลงมือทำอะไรบางอย่างด้วยความหวัง เพราะหากไม่ลงมือทำก็จะไม่ต้องมีโอกาสที่จะผิดหวังจากสิ่งที่ได้ลงมือทำลงไปเพื่อเป้าหมายหรือความหวังนั่นเอง ดังที่เด็กนักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าถึงความกลัวในความผิดพลาดหรือผิดหวังจนไม่กล้าจะตัดสินใจทำอะไรที่คิดว่าเกินตัว โดยเล่าไว้ว่า

> “...ฉันเป็นคนที่ค่อนข้างกลัวความผิดพลาดและผิดหวัง จึงไม่ค่อยกล้าที่จะทำอะไรใหญ่ ๆ และยาก เช่น การแข่งขันภายนอกโรงเรียน และอื่น ๆ...”

การเริ่มต้นจากความกลัวการผิดหวังเหล่านี้ อาจนำไปสู่ความรู้สึกขาดความมั่นใจของเด็กในระยะยาว โดยเฉพาะความกลัวที่จะทำตามความหวังหรือความฝันบางอย่างของตนเอง เพราะไม่อยากรู้สึกเศร้า เสียใจ หรือไม่มีความสุขเมื่อไม่สามารถสำเร็จได้ดังหวัง ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเด็กกลุ่มนี้ขาดสิ่งที่จะเป็นเครื่องรับประกันถึงความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรต่าง ๆ หรือบุคคลที่จะช่วยเกื้อหนุนให้สามารถดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างสำเร็จราบรื่นนั่นเอง จึงมีความกลัวว่าจะทำล้มเหลวหรือทำสิ่งเหล่านี้สำเร็จไม่ได้

(3) กลัวดูแลคนที่รักไม่ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าความกลัวของเด็กกลุ่มนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นจากการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางเท่านั้น แต่เป็นความกลัวที่ผูกติดกับคนใกล้ชิดโดยเฉพาะบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว เช่น พ่อแม่ หรือปู่ย่าตายาย และสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้เลี้ยงดูมา โดยความกลัวเหล่านี้มีจุดเริ่มต้นจากความหวังที่อยากจะให้บุคคลอันเป็นที่รักเหล่านี้อยู่อย่างสุขสบาย โดยคิดว่าเป็นความรับผิดชอบของตนที่จะต้องดูแลสมาชิกในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นความกลัวที่มาพร้อมกับความหวังเหล่านี้ ก็คือ การกลัวที่จะดูแลบุคคลอันเป็นที่รักไม่ได้ หรือทำให้พวกเขาเหล่านี้มีชีวิตที่สุขสบายในอนาคตไม่ได้ เนื่องจากการประเมินสถานะของตนเองในปัจจุบันที่ยังไม่มีความพร้อม และไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้ตนเองได้ว่าในอนาคตจะทำสิ่งเหล่านี้ให้เป็นจริงได้อย่างไร จากเพียงแค่สิ่งที่ตนเองมีอยู่ในมือในปัจจุบัน เด็กหลายคนจึงพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า กลัวว่าจะทำให้ครอบครัวสบายไม่ได้ กลัวว่าจะไม่ได้ทดแทนบุญผู้ที่เลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็กจนโต เพราะบุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นผู้มีความหมายกับชีวิตของนักเรียน ต้องอดทนยากลำบากในการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูมาจนถึงปัจจุบัน เหมือนที่นักเรียนคนหนึ่งที่มีความผูกพันกับตายายที่เลี้ยงดูมาอย่างมากจนทำให้กลัวว่าโตขึ้นจะดูแลให้ท่านสุขสบายไม่ได้ โดยเขียนเล่าไว้ว่า

“...หนูกลัวว่าจะทำให้ครอบครัวสบายไม่ได้...กลัวว่าจะไม่ได้ทดแทนบุญคุณตายาย เพราะท่านเลี้ยงดูมาตั้งแต่เด็กจนโต...กลัวครอบครัวไม่สบาย เพราะตั้งแต่เล็กจนถึงทุกวันนี้ตากับยายไม่เคยได้พักผ่อน ท่านหาเงินมาเลี้ยงหนู ไม่ว่าจะปลูกผักขาย ไปรับจ้างทั่วไป ท่านทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมา...”

(4) กลัวการสูญเสีย จากการที่ความกลัวของเด็กมีความเชื่อมโยงกับบุคคลรอบข้างอันเป็นที่รัก ซึ่งนอกจากกลัวจะดูแลบุคคลเหล่านั้นไม่ได้แล้ว สิ่งที่เป็นความกลัวที่เชื่อมโยงตามมา ก็คือ ความกลัวการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เพราะเป็นแรงยึดเหนี่ยวและเป้าหมายสำคัญของชีวิตเด็กกลุ่มนี้ ที่หวังว่าจะได้มีโอกาสดูแลให้คนที่รักมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายในวันหน้า ในขณะเดียวกัน บุคคลเหล่านี้ยังเป็นแรงสนับสนุนหรือแรงใจสำคัญที่ทำให้เด็ก ๆ มีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิตในปัจจุบัน ทำให้เด็กเหล่านี้กลัวความตาย แต่เป็นการตายของคนที่รัก เช่น พ่อแม่ หรือคนในครอบครัวที่ตนรัก มีนักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าว่า

“...ผมกลัวคนที่ผมรักจะอยู่ไม่ถึงหรือมองไม่เห็นความประสบความสำเร็จในชีวิตของผม...”

ความกลัวการสูญเสียของบุคคลเหล่านี้ ยังเกิดขึ้นเพราะความคาดหวังว่า หากในอนาคตตนเองได้ประสบความสำเร็จ จะยังคงมีบุคคลอันเป็นที่รักอยู่ร่วมรับรู้และมีประสบการณ์แห่งความสุขในวันนั้นร่วมกันอีกด้วย เนื่องจากได้ร่วมฝ่าฟันวันเวลาอันยากลำบากมาร่วมกัน จึงกลัวว่าคนที่รักจะอยู่ไม่ถึงหรือมองไม่เห็นความประสบความสำเร็จในชีวิตของตนเอง

(5) กลัวการถูกทอดทิ้ง ประสบการณ์ความกลัวที่พบในเด็กกลุ่มนี้อีกส่วนหนึ่ง คือ ความกลัวที่จะถูกทอดทิ้ง ซึ่งการทอดทิ้งในที่นี้อาจตีความโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนอื่นได้หลากหลาย ส่วนหนึ่ง คือ กลัวการถูกทอดทิ้งเนื่องจากปัจจุบันมีโอกาสได้รับความรักความเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากคนรอบข้างจนรู้สึกหวงแหน และกลัวการสูญเสียความรักเหล่านี้ไป จึงกลัวการที่จะต้องถูกคนที่รักเหล่านี้ทอดทิ้ง ทั้งจากคนในครอบครัวและคนรอบข้าง ในขณะที่ความกลัวการถูกทอดทิ้งอีกด้านหนึ่ง เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่เคยรู้สึกว่าถูกทอดทิ้งหรือคิดว่าไม่ได้รับความรักจากพ่อแม่มาแล้วในอดีต ดังที่นักเรียนคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า

“...เรามีพี่น้องทั้งหมด 4 คน รวมเราเป็น 5 เราเป็นลูกคนที่ 4 เรามีพี่ชาย 1 คน พี่สาว 2 คน และน้องชาย 1 คน ตอนเด็กเราชอบคิดว่า พ่อแม่ไม่รักเราเลย...”

เห็นได้ว่า ผู้เล่าไม่อยากจะมีประสบการณ์ในลักษณะนั้นเกิดขึ้นอีก เนื่องจากความรู้สึกเจ็บปวดยังคงสามารถระลึกถึงอยู่ได้ในปัจจุบัน

(6) กลัวการถูกบังคับ เป็นความกลัวอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งอาจจะเชื่อมโยงกับความฝันและความหวังของเด็กกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน นั่นคือ ความกลัวหรือไม่อยากที่จะถูกบังคับให้ทำหรือให้เป็นในสิ่งที่ไม่ใช่ความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะการเลือกเส้นทางชีวิตหรือการประกอบอาชีพในอนาคตของตน ซึ่งมีทั้งความกลัวที่เกิดขึ้นแล้วและความกลัวว่าสิ่งนี้กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งสุดท้ายมีแนวโน้มว่าอาจจะต้องเป็นในสิ่งที่ตัวเองไม่อยากเป็น เช่น นักเรียนคนหนึ่งที่เล่าให้ฟังถึงการถูกบังคับให้เลือกอาชีพในอนาคตไว้ว่า

“...พ่ออยากให้หนูเป็นครู เพราะเหตุผลของพ่อคืออยากมีลูกเป็นราชการคนนึงค่ะ...คนอื่นได้เลือกตามใจตัวเอง แต่หนู กลับไม่มีโอกาสได้เลือก...”

ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า ทำไมคนอื่นได้เลือกตามใจตัวเองแต่ตนเองกลับไม่มีโอกาสได้เลือก

จากความกลัวรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความกลัวของเด็กนอกจากจะเกิดขึ้นหรือดำรงอยู่แยกออกมาอย่างชัดเจนกับความรู้สึกอื่น ๆ แล้ว แต่ในขณะเดียวกัน ความกลัวเหล่านี้เองก็ไม่ได้แยกขาดไปจากความฝัน และความหวังในชีวิตของพวกเขา หรืออาจกล่าวได้ว่า ความกลัวที่เกิดขึ้นบางส่วนเป็นผลมาจากความฝันและความหวังที่มีอยู่ จนทำให้เกิดความกลัวว่าจะไม่สามารถไปถึงฝันหรือสามารถเป็นไปตามสิ่งที่ตนเองหวังได้นั่นเอง

2) ความฝัน: สิ่งไกลตัวที่อาจเป็นไปไม่ได้ เมื่อพิจารณาในด้านความฝัน (Dream) ของเด็กกลุ่มนี้ จะพบว่ายืนอยู่ในตำแหน่งที่ตรงข้ามกับความกลัว โดยภาพรวมของความฝันยังคงผูกติดกับเรื่องราวภูมิหลังของพวกเขาเป็นหลัก โดยเนื้อความที่ปรากฏจะเป็นไปในเชิงตอบสนองต่อความกลัวในแง่ของการทำให้หายไป ทั้งนี้ จากการตีความถึงความฝันของเด็ก ๆ ที่ได้จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาได้วาดฝันไว้นั้น จะเห็นได้ว่าเด็ก ๆ มีแนวโน้มที่จะวางความฝันของตนเองไว้ในที่ซึ่งห่างไกลหรือแม้แต่อาจเป็นไปไม่ได้ในช่วงชีวิตนี้ แต่ในเมื่อเป็นสิ่งที่เรียกว่าความฝัน ดังนั้นทุกคนจึงมีสิทธิที่จะฝันได้ ไม่ว่าในอนาคต

สิ่งเหล่านี้จะมีโอกาสเกิดขึ้นได้หรือไม่ก็ตาม แต่ก็เป็นความรู้สึกหนึ่งที่จะช่วยลดความกลัว และเป็นแรงผลักดันที่จะทำให้เกิดความหวังในชีวิตขึ้นมาได้เช่นกัน ดังที่นักเรียนคนหนึ่งได้เขียนเล่าถึงความสำคัญของความฝันที่มีต่อตนเองไว้ว่า

"...ความฝันเปรียบเสมือนแรงผลักดันให้ฉันมีความพยายาม ตั้งใจ และอดทน เพื่อที่จะสานฝันของฉันให้เป็นจริง..."

ความฝันจึงเปรียบเสมือนแรงผลักดันให้เด็กกลุ่มนี้มีความพยายาม ตั้งใจ และอดทน เพื่อที่จะสานฝันของตนเองให้เป็นจริง โดยความฝันเหล่านี้มักผูกติดไปกับการทำงานหรืออาชีพในฝันซึ่งเป็นเรื่องของอนาคต รวมไปถึงการมีชีวิตที่ดี ซึ่งเชื่อมโยงกับการมีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีและมีงานที่ดี และการมีชีวิตที่มั่นคงซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อตนเองได้มีการงานที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เพียงพอสำหรับการดูแลตนเองและครอบครัวได้ต่อไปนั่นเอง สิ่งเหล่านี้จึงถูกให้ความหมายว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่อตนเองและครอบครัว และจะทำให้ความกลัวในใจถูกขจัดออกไปได้

(1) อาชีพในฝัน จากเรื่องเล่าของเด็ก ๆ จะเห็นได้ว่าอาชีพที่พวกเขาวาดฝันไว้บางส่วนอาจจะดูไม่แตกต่างจากอาชีพโดยทั่วไปที่เด็ก มักจะถูกสอนให้เรียนรู้หรือรู้จักอาชีพเหล่านี้ก่อนเป็นอันดับแรก ๆ และเป็นอาชีพที่เด็กมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์ด้วยมากที่สุดตลอดช่วงชีวิตที่ผ่านมา เช่น แพทย์ พยาบาล ครู หรือการเป็นเจ้าของธุรกิจของตนเอง แต่ถ้าสังเกตให้ดีจะเห็นว่า ทางเลือกอาชีพเหล่านี้ได้แฝงไปด้วยเป้าหมายในชีวิตบางอย่างที่ไม่ใช่เรื่องความชื่นชอบชื่นชม หรือมองว่าเป็นอาชีพในอุดมคติเหมือนอย่างที่ผ่านมา แต่การคิดถึงอาชีพในฝันเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อต้องการตอบสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น แต่เกี่ยวพันกับชีวิตครอบครัวของพวกเขาอย่างเห็นได้ชัด เช่น ฝันอยากเป็นคุณครูเพราะรู้สึกว่าการได้รับราชการเป็นงานที่รู้สึกว่ามีเกียรติและมีบำเหน็จบำนาญต่าง ๆ ให้พ่อแม่ได้อีกด้วย หรือนักเรียนคนหนึ่งที่ฝันอยากเป็นอัยการโดยให้เหตุผลว่า

"...ความฝันของผมอยากเป็นอัยการ เพื่อหวังให้ชีวิตในวัยทำงานมันดีและมั่นคงกว่าตอนนี้ เพราะผมอยู่กับครอบครัวที่ไม่ได้มีความพร้อมทางด้านการเงิน ผมจึงต้องเรียนให้จบเร็ว ๆ..."

จากคำอธิบายถึงที่มาของความฝันถึงอาชีพเหล่านี้ ส่วนใหญ่แล้วเป้าหมายล้วนเป็นไปเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตของตนเองและครอบครัวเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงในอาชีพข้าราชการที่จะทำให้สามารถดูแลตนเองไปพร้อมกับคนในครอบครัวได้อย่างยั่งยืน หรือความสามารถในการช่วยเหลือคนในครอบครัวยามเจ็บป่วยได้นั่นเอง เช่น ฝันอยากเป็นพยาบาลเพราะอยากดูแลครอบครัวเวลาเจ็บป่วย ซึ่งอาจจะแตกต่างจากเด็กในรุ่นเดียวกันที่บางคนอาจจะฝันถึงความชอบส่วนตัว และอาชีพที่ให้ความสุขหรือมีความร่วมสมัยมากขึ้น แต่อาจไม่มั่นใจว่าจะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวได้

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีเด็ก ๆ ที่มีความฝันในด้านอาชีพ เพื่อความชอบหรือชีวิตของตนเองด้วยเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่ยังมองว่า เป็นความฝันที่มีโอกาสเป็นไปได้ยาก เนื่องจากหนทางที่จะนำไปสู่ความฝันในส่วนนี้ได้ยังแทบจะไม่มีโอกาสในปัจจุบัน เพราะต้องอาศัยโอกาสหรือเส้นทางการศึกษา และทรัพยากรสนับสนุนมากมายที่ยังไม่อาจเห็นหนทางดังกล่าวได้ในท้องถิ่นของตนเองในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การเป็นนักฟุตบอล แอร์โฮสเตส นักดาราศาสตร์ นักฟิสิกส์ ล่ามแปลภาษา เป็นต้น

(2) ฝันถึงชีวิตที่ดี ความฝันสูงสุดของเด็กกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มุ่งไปที่การมีชีวิตที่ดีในวันข้างหน้า ซึ่งการตีความหรือให้ความหมายต่อชีวิตที่ดีนั้นเป็นไปในแนวทางใกล้เคียงกัน คือ จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาและการทำงานเป็นรากฐานสำคัญของการไปสู่ชีวิตที่ดี ซึ่งรากฐานจากกการศึกษาที่ดีนั้น เด็กให้ความสำคัญกับการมีโอกาสได้ศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ดังเช่นนักเรียนคนหนึ่งที่เล่าให้ฟังถึงความฝันเรื่องการศึกษาของตนเองว่า

"...ความฝันของผม ผมอยากเรียนจบสูงเพื่ออาชีพที่ดีและมั่นคง ในขณะนี้ผมกำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แต่ผมเรียนPre-degree ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะนิติศาสตร์ไปด้วย..."

บางคนอาจฝันไกลกว่านั้น คือ การได้มีโอกาสไปศึกษายังต่างประเทศ เพื่อให้สามารถสร้างชีวิตที่ดีในอนาคตได้ ทั้งนี้ สิ่งที่เชื่อมโยงกับการศึกษาที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่ดีได้ก็คือ การมีอาชีพที่ดีหรือได้ทำงานที่จะทำให้ชีวิตของตนเองและครอบครัวนั้นสุขสบายขึ้นในวันข้างหน้า สืบเนื่องจากเด็กเหล่านี้ล้วนมีชีวิตในปัจจุบันที่ค่อนข้างมีข้อจำกัด ดังนั้นความฝันของพวกเขาจึงผูกติดกับการเปลี่ยนแปลงชีวิตในวันนี้ให้ดีขึ้น มีที่อยู่อาศัยและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งความฝันดังกล่าวจะเป็นจริงได้จำเป็นต้องผ่านการได้รับโอกาสในการศึกษาและการทำงานที่ดีนั่นเอง

(3) ฝันถึงชีวิตที่มั่นคง นอกจากชีวิตที่ดีแล้ว การมีชีวิตที่มั่นคงเป็นอีกหนึ่งความฝันของเด็กกลุ่มนี้ ทั้งนี้ การมีชีวิตที่มั่นคงถูกตีความว่าเป็นชีวิตที่มีความพร้อมในทุกอย่างที่จำเป็นกับการดำรงชีวิต ซึ่งพวกเขายังคงมีไม่เพียงพอในปัจจุบัน

โดยเฉพาะชีวิตที่สุขสบายของคนในครอบครัว เนื่องจากเด็กเหล่านี้มีประสบการณ์ชีวิตในครอบครัวที่ค่อนข้างยากลำบาก และเห็นความพยายามและเหน็ดเหนื่อยของคนที่รักในครอบครัวที่พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้ทุกชีวิตในครอบครัวดำรงอยู่ได้ ดังเช่นนักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าไว้ว่า

"...ความฝันของผมคือการมีฐานะเงินทองมั่นคง เพราะผมอยากเห็นพ่อแม่สุขสบายยามพวกท่านแก่เฒ่า..."

หลายคนจึงตั้งเป้าหมายไว้ว่า สักวันหนึ่งจะมีหน้าที่การงานที่มั่นคง มีบ้าน มีรถ ทำให้ครอบครัวสบาย ไม่ลำบาก เพราะอยากเห็นพ่อแม่สุขสบายยามแก่เฒ่า ดังนั้นความฝันสูงสุดของพวกเขาจึงไม่ใช่เพียงให้ตนเองมีชีวิตที่ดีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคนในครอบครัวที่ต้องมีชีวิตที่มั่นคงร่วมกันด้วย ซึ่งเห็นอย่างชัดเจนว่าชีวิตที่มั่นคงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงนั่นเอง จึงไม่น่าแปลกใจที่เด็กกลุ่มนี้จะเห็นว่าเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการใช้ชีวิตอย่างมั่นคงในอนาคต ซึ่งการจะไปถึงความฝันนี้ได้จำเป็นต้องมีหนทางในการประกอบอาชีพที่สามารถมีรายได้ที่เพียงพอในการจุนเจือครอบครัว จนอาจบอกได้เต็มปากว่าเงินเท่ากับความสุขนั่นเอง

จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับความฝันของเด็กกลุ่มนี้ ได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพวกเขามีความฝันที่ไม่ได้เป็นเรื่องที่ซับซ้อน หรือฝันในสิ่งที่ผิดแปลกแตกต่างไปจากเด็กทั่วไป ทั้งการมีชีวิตที่ดีและการมีชีวิตที่มั่นคง อย่างไรก็ตาม แม้แต่เพียงฝันธรรมดาเหล่านี้ พวกเขากลับรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ยากเหลือเกินที่จะเป็นไปได้เนื่องจากการประเมินสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยสิ่งที่พวกเขาคิดว่าเป็นสะพานหรือเครื่องมือที่จะทำให้ความฝันเหล่านี้มีโอกาสเป็นจริงได้ นั่นคือ การได้รับการหยิบยื่นโอกาสที่จะมีการศึกษาที่เพียงพอ เพื่อที่จะเข้าสู่เส้นทางของการประกอบอาชีพอันจะนำมาซึ่งรายได้ในการดูแลชีวิตของตนเองและคนในครอบครัวได้เท่านั้น แต่โอกาสเหล่านี้กลับไม่ใช่สิ่งที่จะการันตีได้ว่าจะมาถึงมือของตนเองได้ สิ่งที่ยังทำให้เด็กกลุ่มนี้ยังคงตั้งหน้าตั้งตาเดินไปบนเส้นทางนี้ ด้วยการตั้งความหวังหรือการสร้างความคาดหวังบางอย่างให้กับชีวิต เพื่อเป็นเป้าหมายที่จะใช้เป็นแรงผลักดันสำหรับความฝันที่จะเป็นจริงได้ต่อไป

3) ความหวัง: สิ่งที่หล่อเลี้ยงให้ลุกขึ้นสู้ ในขณะที่ความฝันอาจดูเป็นสิ่งที่ทอดไกลไปกว่าความหวัง เมื่อพิจารณาผ่านเนื้อความที่ปรากฏในเรื่องเล่า จะพบว่าความหวังปรากฏขึ้นในลักษณะของการเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือทำให้ความฝันบรรลุผล ในขณะที่ความหวังในที่นี้ดูจะมีความเป็นรูปธรรมและมีความเป็นไปได้ในเวลาอันใกล้มากกว่าความฝัน เช่น ความหวังว่าจะเป็นที่พึ่งให้กับครอบครัวได้ หวังว่าตนเองจะประสบผลสำเร็จจากความฝันที่ได้เขียนไว้ โดยเนื้อความเรื่องเล่าเกี่ยวกับความหวังมักกล่าวถึง ชีวิตที่ดำเนินไปตามลำดับขั้น โดยมีจุดเริ่มต้นจากการมีโอกาสทางการศึกษาที่ดีที่จะนำไปสู่การมีหน้าที่การงานที่สามารถมีรายได้เพียงพอกับการดูแลครอบครัวในอนาคต จนนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุขโดยมีสมาชิกในครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการชื่นชมความสำเร็จในชีวิตเหล่านี้ร่วมกัน เหมือนที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าความหวังของตนเองไว้เป็นลำดับในชีวิตว่า

"...ความหวังของฉัน ฉันขอให้ฉันติดคณะที่สนใจและใฝ่ฝัน และในความหวังนี้ฉันอยากที่จะสำเร็จในการศึกษา และสามารถที่จะเลี้ยงดูและดูแลพ่อกับแม่ได้ในอนาคต และฉันอยากที่จะมีพ่อแม่และครอบครัวของฉันในทุก ๆ ความสำเร็จ..."

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในส่วนลึกของความหวังเหล่านี้ ยังคงมีความหวังจากครอบครัวซ้อนเร้นอยู่ในนั้นด้วย ทั้งในมิติที่ตรงไปตรงมา และแฝงมาในรูปของภูมิหลังของความหวังนั้นด้วย ดังนี้

(1) หวังว่าจะเป็นที่ภาคภูมิใจ สิ่งหนึ่งที่เด็กเหล่านี้คิดว่าเป็นความหวังหรือเป็นสิ่งตอบแทนที่ตนสามารถทำให้กับครอบครัวซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสร้างแรงผลักดันไปสู่เป้าหมายในชีวิต อีกทั้งต้องแลกมากับการยอมลำบากเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับตน ก็คือ การสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในครอบครัวที่ตนรัก ดังนั้นไม่ว่าจะมีวิธีการใดที่จะทำให้คนในครอบครัวภูมิใจได้ เด็กกลุ่มนี้จะพยายามถึงที่สุดเพื่อให้ได้มา ซึ่งความภาคภูมิใจดังกล่าว ผลักดันให้เกิดการตั้งใจเรียนหรือพยายามเรียนให้ดี เพื่อให้มีหน้าที่การงานที่มั่นคงและมีเกียรติ หรือแม้แต่การพยายามเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงแต่เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้กับตนเองเท่านั้น แต่ลึก ๆ แล้วถือเป็นการได้มีโอกาสสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ครอบครัวด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกับที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าไว้ว่า

"...อยากทำให้แม่และครอบครัวภูมิใจ ไม่ลำบาก มีทุกอย่างเหมือนกับคนอื่น ๆ มีแต่ความสุข..."

แม้แต่เรื่องของการประกอบอาชีพยังไม่ปลอดไปจากความหวังที่เชื่อมโยงกับการสร้างความภาคภูมิใจให้กับครอบครัวด้วยเช่นกัน เช่น หวังอยากรับราชการครู เพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นบุคคลต้นแบบที่ดีงาม มีหน้าที่การงานมั่นคงที่ดูแลบุพการีได้ด้วยความภาคภูมิใจ เป็นต้น

(2) หวังว่าจะมีความสมบูรณ์ในชีวิต เนื่องจากชีวิตในปัจจุบันของเด็กส่วนใหญ่เป็นชีวิตที่มีข้อจำกัดและรู้สึกว่ายังไม่เพียงพอ ดังนั้นสิ่งที่เป็นความหวังสำคัญส่วนหนึ่งของเด็กกลุ่มนี้ คือ ความพยายามที่จะเติมเต็มความสมบูรณ์ของชีวิตให้กับทั้งตนเองและครอบครัว โดยเข้าไปลดช่องว่างในส่วนที่ตนเองคิดว่ายังขาดไป โดยเฉพาะช่องว่างทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้พวกเขารู้สึกว่าชีวิตทุกวันนี้ยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นถ้าเป็นไปได้ในระยะเวลาอันใกล้นี้ สิ่งที่พวกเขาปรารถนาที่สุดจึงเป็นการทำให้ชีวิตเหล่านี้มีความสมบูรณ์มากขึ้นนั่นเอง โดยชีวิตสมบูรณ์ในที่นี้ แน่นอนต้องมีครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของความสมบูรณ์ดังกล่าวด้วย นักเรียนบางคนมีความหวังว่าพอเรียนจบปริญญาตรีจะทำให้ในอนาคตมีโอกาสทำอาชีพในฝันสักอาชีพหนึ่ง จากนั้นพอมีงานทำ มีเงิน ทุกอย่างจะค่อย ๆ เข้ามาในชีวิตเอง แน่นอนว่าต้องมีครอบครัวอยู่ในนั้นด้วย เหมือนที่นักเรียนคนหนึ่งตั้งความหวังกับชีวิตตนเองในอนาคตโดยมีครอบครัวรวมอยู่ในความหวังนั้นด้วย โดยเขียนเล่าไว้ว่า

> “...พอเรียนจบปริญญาตรีฉันก็หวังว่าในอนาคตฉันจะมีโอกาสทำอาชีพในฝันของฉันสักอาชีพหนึ่ง จากนั้นพอมีงานทำ มีเงิน ทุกอย่างจะค่อย ๆ เข้ามาในชีวิตเองและแน่นอนว่าต้องมีครอบครัวอยู่ในนั้นด้วยอย่างแน่นอน...”

(3) หวังว่าจะได้อยู่พร้อมหน้า สืบเนื่องจากความกลัวซึ่งถือเป็นขั้วตรงข้ามของทั้งความฝันและความหวัง แต่ยังคงมีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในส่วนของความหวังเองก็ยังคงผูกติดเชื่อมโยงกับความกลัวของเด็กกลุ่มนี้ด้วย เช่น การกลัวความสูญเสียคนที่รักหรือคนในครอบครัว หรืออยากให้คนในครอบครัวได้มีโอกาสสัมผัสความสุขจากการประสบความสำเร็จของตนเองร่วมกัน เหมือนที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าไว้อย่างชัดเจนว่า

> “...หวังว่าสักวันจะเรียนจบ มีงานทำ หาเงินเลี้ยงครอบครัว ทำตามความฝันให้ได้ หวังว่าจะมีบ้าน มีรถ มีครอบครัวที่สมบูรณ์ หวังว่าครอบครัวจะอยู่พร้อมหน้าในวันที่ประสบความสำเร็จ และมีพร้อมทุกอย่าง...”

ดังนั้นความหวังที่เรียบง่ายอีกอย่างหนึ่งของเด็กกลุ่มนี้ คือ ความหวังที่จะให้คนที่รักยังคงได้อยู่พร้อมหน้ากันในช่วงเวลาแห่งความสำเร็จและความสุขของตนเอง สิ่งที่เด็กกลุ่มนี้มีความหวังที่เชื่อมโยงกันอย่างเห็นได้ชัด จึงไม่ใช่เพียงแค่ความสำเร็จและความสุข แต่เป็นความหวังว่าคนที่รักจะได้อยู่พร้อมหน้าเพื่อร่วมแบ่งปันความสุขเหล่านั้นด้วยกันนั่นเอง

(4) หวังว่าจะมีคนที่รักและเข้าใจ นอกเหนือจากการเติมเต็มในแง่ของการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์พร้อมแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นความหวังสำคัญของพวกเขา คือ การเติมเต็มในด้านความรู้สึกของตนเองด้วย เช่น การมีคนที่รักและเข้าใจ การมีชีวิตคู่ที่ดี และชีวิตที่เป็นสุขด้วยเช่นกัน เด็กบางคนรู้สึกว่า ในบางครั้งก็คาดหวังให้คนอื่นมาเข้าใจในความรู้สึกของตนเอง อีกทั้งยังหวังไปถึงการมีชีวิตคู่ที่ดี หรือหวังว่าโตขึ้นจะเป็นพ่อแม่คนที่ดีให้กับลูกของตัวเองได้ ดังที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าไว้ว่า

> “...หวังว่าจะมีความสุขในทุกการเติบโต...หวังว่าจะมีชีวิตคู่ที่ดี...หวังว่าโตมาแล้วจะเป็นพ่อแม่คนที่ดีให้กับลูกของตัวเอง...”

รวมทั้งหวังว่าจะเจอแต่คนดี ๆ เข้ามาในชีวิต หรือ อยากจะมีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่วุ่นวาย ไม่มีเรื่องราวที่ทุกข์ใจมากมายเข้ามาในชีวิต เป็นต้น

(5) หวังว่าจะเอาชนะอุปสรรคได้ ความหวังอีกรูปแบบหนึ่งที่เชื่อมโยงกับความกลัวของเด็ก ๆ เหล่านี้ คือ ความหวังว่าจะสามารถเอาชนะอุปสรรครวมทั้งความกลัวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองให้ได้ ซึ่งการจะเอาชนะสิ่งเหล่านี้ได้จำเป็นต้องใช้ความหวังและความพยายามในการเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นจนถึงที่สุดเท่านั้น เหมือนที่นักเรียนคนหนึ่งเขียนเล่าถึงความมุ่งมั่นในการเอาชนะบางสิ่งในชีวิตไว้อย่างชัดเจนว่า

> “...ฉันหวังว่าฉันจะเป็นคนที่ดีขึ้นในทุกวัน และหวังว่าฉันจะพัฒนาตัวเองเรื่อย ๆ จะทำทุกวันให้ดีที่สุด...มีความกล้ามากกว่าวันนี้ในวันพรุ่งนี้...ไม่แคร์คำดูถูกของคนอื่น...ประสบความสำเร็จในการเรียน การได้เลือกในสิ่งที่ตัวเองชอบ...”

ความหวังจึงเป็นสิ่งที่นำไปสู่การสร้างความกล้าในการเอาชนะความกลัวและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตให้ได้ก่อนเพื่อให้ผ่านพ้นความกลัว หรือความเครียดไปได้ทุกครั้งที่เจอปัญหา ในขณะที่บางคนยังหวังว่าตนเองจะมีความกล้ามากกว่าในวันนี้ที่จะไม่ต้องไม่แคร์คำดูถูกของคนอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นความหวังว่าจะก้าวข้ามผ่านสิ่งที่เป็นความกลัวในชีวิตของตนเองนั่นเอง

จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับความหวังของเด็กกลุ่มนี้ สะท้อนให้เห็นได้ว่า ความหวังของเด็กนั้นเป็นสิ่งเชื่อมโยงกับความกลัวในฐานะเป้าหมายในการเอาชนะความกลัวที่เป็นอุปสรรคสำคัญของชีวิต และการใช้ความหวังเป็นแรงผลักดันให้ไปสู่ความฝันของตนเองที่ตั้งไว้ให้สำเร็จนั่นเอง โดยอาจเปรียบความหวังได้กับแสงสว่างและแรงผลักดันให้เด็กกลุ่มนี้อยากจะทำตามความฝันให้ได้ โดยไม่ท้อกับอุปสรรคหรือความกลัวต่าง ๆ นั่นเอง

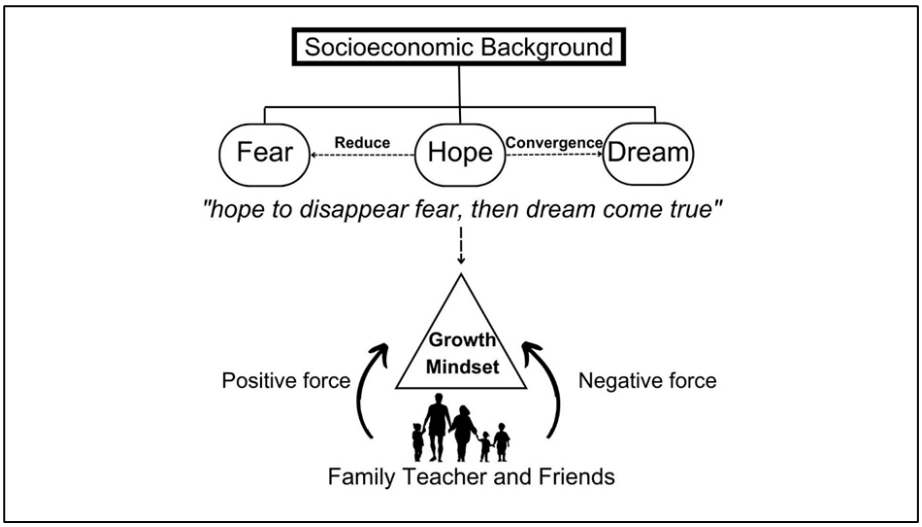
4.2 บริบทที่เอื้อต่อการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียน

จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับความกลัว ความฝัน และความหวังของนักเรียนในครั้งนี้ ได้สะท้อนถึงการมีกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กกลุ่มนี้จากความพยายาม มุ่งมั่น ไม่ท้อถอย และเชื่อว่าชีวิตต้องมีการเปลี่ยนแปลงได้ รวมทั้งบทบาทของบริบทแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของนักเรียน โดยเฉพาะบริบทในแง่ของบุคคลใกล้ชิดรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครู และเพื่อนที่นักเรียนให้ความหมายว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญกับพวกเขา ตลอดจนบริบทด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะบริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา และบริบทแวดล้อมในการดำเนินชีวิต โดยมีข้อสังเกตที่ควรให้ความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ครอบครัวในฐานะบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกที่สำคัญของนักเรียนช้างเผือก ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ตอกย้ำให้เห็นชัดเจน ว่าปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตในเด็ก ก็คือ ระบบครอบครัว ในฐานะเงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือนักเรียนในระบบการศึกษา ทั้งในแง่ของการประสบผลสำเร็จและความล้มเหลว ครอบครัวส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ ด้วยความพร้อมของครอบครัวเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกที่เด็กได้รับจากครอบครัวนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะจากเงื่อนไขเชิงบวกต่าง ๆ เท่านั้น แต่ภูมิหลังของครอบครัวที่มีแนวโน้มจะมีความยากลำบากในทางเศรษฐกิจซึ่งเด็กได้ซึมซับกับความมุ่งมั่นของสมาชิกในครอบครัวที่เด็กนักเรียนกลุ่มนี้ได้สะท้อนผ่านทางเรื่องเล่า ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือปู่ย่าตายาย ที่พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองและพี่น้องคนอื่นในครอบครัวได้โอกาสในการเรียนได้อย่างเต็มที่ ภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ หรือแม้แต่ความไม่สมบูรณ์แบบของครอบครัว เช่น ครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกัน หรือเด็กที่คาดหวังว่าครอบครัวจะได้อยู่พร้อมหน้า เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจทำให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานไกลบ้าน ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในอีกแง่หนึ่งที่ผลักดันให้เด็กกลุ่มนี้เกิดความมุ่งมั่นและพยายามเต็มที่ ที่จะให้ตนเองและครอบครัวหลุดพ้นจากสภาพความยากลำบากเหล่านี้ โดยเห็นว่าหนทางที่น่าจะมีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ การพยายามเรียนให้ได้ดี เพื่อให้ได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือได้รับการสนับสนุนด้านทุนการศึกษา ซึ่งมักจะเน้นให้ทุนสำหรับเด็กที่มีผลการเรียนดีหรือมีความประพฤติดีเป็นหลัก เพื่อในวันข้างหน้าตนเองจะมีโอกาสประกอบอาชีพที่ดี มั่นคง และสามารถมีรายได้ดูแลครอบครัวได้ แม้แต่ความมุ่งหวังด้านอาชีพ เด็กเหล่านี้ก็ไม่ได้คิดถึงแต่ความต้องการของตนเอง และพยายามที่จะสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพที่จะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตตนเองได้ เช่น อาชีพข้าราชการ ในขณะที่เด็กยุคใหม่ในปัจจุบันอาจใฝ่ฝันถึงอาชีพที่ตนเองชอบและมีความร่วมสมัยเป็นหลัก ทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากการผลักดันที่อาจเรียกได้ว่าเป็นแรงผลักเชิงลบที่กลายมาเป็นความท้าทายของเด็กในการก้าวข้ามสิ่งเหล่านี้ไปให้ได้นั่นเอง

2) ครู เพื่อน และโรงเรียนกับบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิด Growth mindset ถึงแม้ในเรื่องเล่าของนักเรียนกลุ่มนี้จะไม่ได้กล่าวถึงครูหรือเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนมากนัก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับความกลัว ความฝัน และความหวังที่เด็กเล่าให้ฟัง ได้สะท้อนให้เห็นถึงบริบทของการใช้ชีวิตในโรงเรียนด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเรียนการสอน การให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ และแนวทางการประกอบอาชีพในอนาคตจากโรงเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่าถึงแม้สุดท้ายอาชีพที่เด็ก ๆ ใฝ่ฝันอยากจะเป็นจะเชื่อมโยงกับความมั่นคงในชีวิตเป็นส่วนใหญ่แต่ในขณะเดียวกันโลกของโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนได้นำเด็กไปสู่อาชีพใหม่ ๆ ที่เป็นความฝันของเด็กในยุคนี้ด้วยเช่นกัน นอกจากนั้น เด็กบางส่วนยังยอมรับว่าต้องต่อสู้และเผชิญหน้ากับการดูถูกหรือกลั่นแกล้งจากเพื่อนในโรงเรียน อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านชาติพันธุ์และรูปลักษณ์ภายนอก ซึ่งไม่เพียงแต่ถูกกระทำจากเพื่อนเท่านั้น แต่บางส่วนยังเป็นการกระทำที่เริ่มต้นจากครูด้วยเช่นกัน ถึงแม้จะไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่ปรากฏโดยทั่วไปก็ตาม ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นสิ่งที่ฝังใจจนจดจำและนำมาถ่ายทอดผ่านเรื่องเล่า และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นเหมือนแรงผลักดันหนึ่งที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้มุ่งมั่นและพยายามผลักดันตัวเองเพื่อพิสูจน์ให้บุคคลที่เคยดูถูกเหล่านี้ได้เห็นหรือยอมรับในความสามารถด้านการเรียนของตนเองมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เรื่องเล่าของนักเรียนช้างเผือกได้สะท้อนให้เห็นบริบทของการอยู่ร่วมกันในลักษณะ ความร่วมมือมากกว่าการแข่งขันกันในโรงเรียน เนื่องจากเด็ก ๆ ไม่ได้แสดงออกให้เห็นถึงการถูกเปรียบเทียบหรือการแข่งขันในด้านการเรียน แต่เป็นการเกื้อกูลช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนมากกว่า หรือแม้แต่นักเรียนที่ถูกจัดว่าเป็นนักเรียนช้างเผือกในการศึกษาครั้งนี้เอง ก็ไม่ได้รู้สึกว่าตนเองโดดเด่นหรือเก่งกว่าหรือเหนือกว่าเพื่อนในชั้นเรียนหรือในโรงเรียนเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าบริบทในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคลลใกล้ชิดที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งในส่วนของครูและเพื่อนร่วมชั้นร่วมโรงเรียน ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของบริบทที่เอื้อต่อการสร้างกรอบแนวคิดแบบเติบโตผ่านการขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงเป็นไปได้ทั้งในรูปแบบการส่งเสริมเชิงบวกผ่านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการผลักดันเชิงลบผ่านการเลือกปฏิบัติด้วยวาจาและการกระทำด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม ความกลัว ความฝัน ความหวัง และ Growth mindset
ที่มา: ผู้วิจัย

การสรุปด้วยภาพที่ 1 สะท้อนให้ว่านอกเหนือจากบทบาทของภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม ที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กแล้ว เรื่องราวหรือภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวและประสบการณ์ชีวิตของเด็กเหล่านี้ ยังได้กลายเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดความกลัว ความฝัน และความหวังในชีวิตของเด็กได้เช่นกัน โดยที่ความกลัวและความฝันเป็นสิ่งที่ผกผันต่อกัน เนื่องจากถ้าทำตามความฝันได้ ความกลัวก็ (อาจ)จะ ถูกขจัดไป (Eliminate) และหากไม่สามารถทำตามความฝันได้ ความหวังจะเป็นตัวช่วยลดทอน (Reduce) ความกลัวดังกล่าวลงได้ ความหวังจึงเป็นสิ่งทำให้เอื้อมถึง (Convergence) ความฝันได้ และถ้าทำตามความหวังได้ ความกลัวก็ (อาจ)จะ ถูกลดทอนลงไป (Reduce) ได้เช่นกัน ประสบการณ์ต่อความกลัว ความฝัน และความหวังเหล่านี้ จึงเป็นเหมือนภาพสะท้อนให้เห็นถึงแรงผลักดันบางอย่างในชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ที่ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในอดีต ปัจจุบัน หรือสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ตาม ล้วนไม่อาจแยกออกจากแรงผลักดันเหล่านี้ ในฐานะบริบทที่เกื้อหนุนให้กรอบแนวคิดแบบเติบโตของเด็กกลุ่มนี้ค่อยๆ พัฒนาขึ้นจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิดไม่ว่าจะเป็น คนในครอบครัว ครู และเพื่อน ทั้งในรูปแบบที่เป็นการสนับสนุนเชิงบวก (Positive force) และแรงผลักดันจากแรงกดดันต่าง ๆ (Negative force) ได้ทั้งสองรูปแบบ

5. อภิปรายผล

หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม ความกลัว ความฝัน และความฝันของเด็ก และการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กกลุ่มนี้ เช่นเดียวกับที่การศึกษาของ Wang et al. (2019) ได้ระบุไว้ว่า บริบททางสังคมเศรษฐกิจล้วนมีอิทธิพลต่อกรอบความคิดของวัยรุ่น ซึ่งจากผลการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เป็นความกลัว ความฝัน และความหวังเหล่านี้ ได้ถูกกำกับด้วยเงื่อนไขหรือภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของเด็กและครอบครัวที่สะท้อนผ่านเรื่องเล่า ในมิติของการถูกกำหนดหรือผลักดัน (Force) ให้เกิดขึ้น จนนำไปสู่การเกิดขึ้นของ Growth mindset หรือกรอบความคิดแบบเติบโต ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวก โดยมีเป้าหมายเพื่อขจัดความกลัว ตอบสนองความฝัน และ

ทำให้ความหวังของตนสำเร็จลุล่วง การมีกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นได้จากการที่นักเรียนช้างเผือกที่ถึงแม้จะมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต อันเนื่องมาจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ไม่เคยละความพยายามหรือคิดว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้และไม่ได้เป็นอุปสรรคที่จะ ขวางกั้นการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโต เช่นเดียวกับที่งานของ Hwang et al. (2019) ได้ระบุไว้ว่า วัยรุ่นที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ด้อยกว่ามีแนวโน้มว่าจะได้รับประโยชน์ในเชิงวิชาการจากการมีกรอบความคิดแบบเติบโตมากกว่าเพื่อน ๆ ที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่สูงกว่าได้เช่นกัน เนื่องจากนักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบเติบโต จะมีความเชื่อว่าความสามารถของพวกเขานั้นสามารถพัฒนาได้และทำให้ดีขึ้นได้เรื่อย ๆ ด้วยการฝึกปฏิบัติ ขณะที่นักเรียนที่มีกรอบความคิดแบบตายตัวจะมีความเชื่อว่าพวกเขาเกิดมาพร้อมความสามารถหลายอย่างและสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ตามที่ระบุไว้ในการศึกษาของ Dweck (2006) อาจกล่าวได้ว่า Growth mindset ที่เกิดขึ้นในเด็กกลุ่มนี้มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในลักษณะเพื่อผลักดันตนเองให้หลุดพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ จนต้องท่องไว้ให้ขึ้นใจว่าเมื่อชีวิตของฉันติดลบ ฉะนั้นฉันจะต้องทำและต้องทำให้ได้ อุปสรรคทั้งหลายเชิญตราหน้าเข้ามา ฉันจะสู้ ฉันจะไม่หนี แล้วฉันจะต้องชนะ ในขณะที่เรามักเรียกเด็กกลุ่มนี้ว่าเป็นเด็กเรียนดีแต่ยากจน

แต่จากเรื่องเล่าเหล่านี้ อาจสะท้อนได้อีกนัยหนึ่งว่าหรือเป็นเพราะว่าเด็กกลุ่มนี้ยากจน จึงต้องเรียนให้ดี เพราะการเรียนให้ได้ดี ดูเหมือนเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้พวกเขาเหล่านี้หลุดพ้นจากกับดักความยากลำบากในชีวิตและไม่เพียงจะช่วยเหลือตนเองได้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงคนในครอบครัวซึ่งเป็นทั้งแรงผลักดัน และแรงสนับสนุนสำคัญของชีวิตเด็กกลุ่มนี้ด้วย เช่นเดียวกับที่ระบุไว้ในงานของ Hwang et al. (2019) ที่ว่าเด็กที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าอาจมีแนวโน้มว่าจะได้รับประโยชน์ในเชิงวิชาการจากการมีกรอบความคิดแบบเติบโตมากกว่าเพื่อน ๆ ที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่สูงกว่าได้เช่นกัน เนื่องจากความสามารถทางวิชาการเหล่านี้จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่เด็กกลุ่มนี้จะใช้เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่ว่าจะเป็นความกลัว ความหวัง หรือความฝันของเด็กกลุ่มนี้ก็ตามล้วนมีบริบทของครอบครัวหลอมรวมอยู่อย่างแยกไม่ออก แต่การที่ครอบครัวแสดงออกถึงความภาคภูมิใจ หรือที่เด็กกลุ่มนี้ระบุว่าการเรียนที่ดีเป็นหนทางสู่การประกอบอาชีพที่ดีซึ่งจะทำให้ครอบครัวภาคภูมิใจ นับได้ว่าเป็นรูปแบบของ การชื่นชมยินดีกับเด็กโดยเน้นไปที่กระบวนการ (Process praise) ที่ทำให้เกิดความสำเร็จซึ่งจะมีผลทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองยังสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นไปได้อีกซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนากรอบความคิดแบบเติบโตตามที่ Mueller and Dweck (1998) ระบุไว้นั่นเอง สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของปัจเจกเท่านั้น แต่เป็นบทบาทของโครงสร้างสังคมด้วยเช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าวิธีการเล่าเรื่องของเด็กเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาและได้ประสบอยู่ มีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างสังคมด้วยเช่นกัน (Tooltham, 2020) เนื่องจากโครงสร้างสังคมและนโยบายสังคมที่เป็นอยู่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการกำหนดบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและ การมีอาชีพการงานที่มั่นคง รวมทั้งตัวระบบการศึกษาที่อาจเป็นเงื่อนไขในการสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมในทางอ้อมได้เช่นกัน

ทั้งนี้ บริบทเกื้อหนุนหรือเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิด Growth mindset ในเด็กกลุ่มนี้ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของภูมิหลังด้านเศรษฐกิจสังคมของเด็ก ๆ โดยรูปแบบการสนับสนุนนอกเหนือจากแรงสนับสนุนในแง่กำลังใจ ความรัก และทรัพยากรเท่าที่ครอบครัวจะช่วยสนับสนุนได้ตามกำลังที่มีแล้ว (Positive force) เป็นที่น่าสังเกตว่าพลังที่มีแนวโน้มจะก่อให้เกิดแรงผลักดันมากกว่าส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกไม่อยากทนเห็นความยากลำบากที่เกิดขึ้นกับคนในครอบครัว (Negative force) และต้องการที่จะให้บุคคลอันเป็นที่รักหลุดพ้นจากสถานการณ์กดดันเหล่านี้ไปพร้อม ๆ กับตนเอง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจของครอบครัว อาจไม่สามารถสนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษาของเด็กได้อย่างเต็มที่ จนในที่สุดค่อย ๆ ก่อให้เกิดการสร้าง Growth mindset โดยการมีพฤติกรรมเชิงบวก ไม่ว่าจะเป็นความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความพยายามใฝ่เรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว เป็นต้น ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการหลุดพ้นจากสถานการณ์ที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตาม นอกจากครอบครัว เพื่อน และครู ถือเป็นเงื่อนไขในการสนับสนุนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจแสดงพลังสนับสนุนแตกต่างจากสถานการณ์ของครอบครัว เนื่องจากเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีทั้งการสนับสนุนเชิงบวก (Positive force) เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การให้กำลังใจ การเป็นต้นแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมในช่วงเวลาชีวิตที่ดีร่วมกัน ในขณะเดียวกันจากประสบการณ์ที่เด็กได้ถ่ายทอดออกมา ยังชี้ให้เห็นว่ามีเด็กจำนวนไม่น้อยที่พยายามผลักดันตนเอง เพื่อต่อสู้กับการถูกกลั่นแกล้ง และการโดนดูถูกจากเพื่อน และครูบางส่วน ไม่ว่าจะเป็นการดูถูกหรือเลือกปฏิบัติ ทั้งในมิติด้านชนชั้น เพศสภาพ

และความเป็นชาติพันธุ์ ทั้งนี้ หากอธิบายเงื่อนดังกล่าวตามมุมมองของ Yeager and Dweck (2012) ซึ่งให้ความสำคัญกับคุณครูผู้สอนหรือบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในบริบทของห้องเรียนในฐานะผู้กระทำการสำคัญที่จะช่วยขัดเกลาให้นักเรียนมีกรอบความคิดที่ยืดหยุ่นต่อความท้าทายในทางวิชาการและทางสังคมจะสามารถทำให้เห็นความเชื่อมโยงได้ว่า กรอบความคิดแบบเติบโตในเด็กกลุ่มนี้อาจไม่ได้เกิดจากเงื่อนไขเชิงบวกได้เพียงเท่านั้น แต่สามารถเกิดจากแรงผลักดันด้วยเงื่อนไขเชิงลบอันเนื่องมาจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจสังคมของตนเองและครอบครัว ที่เป็นความท้าทายทางสังคมให้เด็กต้องพยายามปรับตัวและยืดหยุ่นต่อสถานการณ์โดยไม่ยึดติดหรือยอมตาม การถูกกดทับเหล่านั้นกลับกลายเป็นตัวขับเน้นวิธีคิดที่ว่าต้องทำให้ได้เท่านั้น จึงจะอยู่รอดทั้งในปัจจุบันและอนาคต

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผล

จากการทำความรู้จักกับเด็กนักเรียนช้างเผือกกลุ่มนี้ ผ่านประสบการณ์ที่เด็กได้ถ่ายทอดด้วยวิธีการนำเสนอประสบการณ์ชีวิตของตนเองในรูปแบบของการเขียนบันทึก ทำให้ได้เข้าใจถึงประสบการณ์ชีวิตของเด็กที่มีความสามารถในการเรียน แต่มีข้อจำกัดในด้านของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นภูมิหลังที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องมีชีวิตการศึกษาที่เต็มไปด้วยอุปสรรคที่ต้องก้าวข้าม แต่ในขณะเดียวกันสิ่งเหล่านี้กลับค่อย ๆ หล่อหลอมความเป็นตัวตนของเด็กขึ้นโดยผ่านทางการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโต (Growth mindset) ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้เกิดการสร้างกรอบแนวคิดดังกล่าว อันได้นำไปสู่พฤติกรรมเชิงบวกของเด็ก ทั้งในด้านการเรียน ลักษณะนิสัย ตลอดจนวิธีคิดในการใช้ชีวิตของเด็กกลุ่มนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องเล่าชีวิตของเด็กเหล่านี้ จะเห็นได้ว่า กุญแจสำคัญ (Key factor) ที่ทำให้ Growth mindset ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นในตัวของเด็กที่เห็นได้อย่างชัดเจนนั้น ได้แก่ ครอบครัว นอกจากนั้น ยังมีครูและเพื่อนที่มีบทบาทในฐานะสิ่งที่ต้องทำและต้องมี เพื่อการพร่าเลือนความกลัว ทำตามความหวัง และเพื่อไปให้ถึงความฝันของตนเองในที่สุด โดยการใช้ความหวังเพื่อลบเลือนความกลัว และในที่สุดความฝันก็จะเป็นจริง ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในด้านการเรียน อุปนิสัย วิธีคิด และการใช้ชีวิต อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เห็นบทบาทสำคัญของผู้ที่มีบทบาทแวดล้อมเหล่านี้ให้ชัดเจนขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมผ่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม เพื่อให้สามารถสะท้อนแง่มุมของผู้ที่อยู่ในฐานะผู้สนับสนุนให้เกิดบริบทที่เอื้อต่อการสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็กได้อย่างชัดเจน

6.2 ข้อเสนอแนะ

แม้เด็กที่มีกรอบแนวคิดแบบเติบโตจะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในด้านการเรียน ลักษณะนิสัย ตลอดจนวิธีคิดในการใช้ชีวิต ประกอบกับแรงผลักดันจากภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากข้อจำกัดในชีวิต แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าหากขาดการสนับสนุนจากระบบสังคมที่เกื้อหนุนให้เด็กกลุ่มนี้ได้มีโอกาสในชีวิตมากขึ้น คงไม่สามารถจะสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้อย่างเป็นรูปธรรมได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบผ่านกลไกเชิงนโยบายจึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการไปพร้อมกัน ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อจำกัดในชีวิตของเด็กผ่านเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต จึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีส่วนรับผิดชอบหลักในนโยบายทางการศึกษา การลดความยากจน และความเหลื่อมล้ำ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเกื้อหนุนให้เด็กกลุ่มนี้และครอบครัวได้มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรจำเป็นต่อการใช้ชีวิต โดยเรียงลำดับตามความสำคัญของสิ่งที่ควรดำเนินการในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ดังนี้

1) การสนับสนุนด้านทุนการศึกษาที่มีลักษณะต่อเนื่อง ยั่งยืน และเชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพในอนาคต โดยสร้างความร่วมมือและเครือข่ายกับหน่วยงานสนับสนุนภายนอก เพื่อการสนับสนุนในด้านทุนการศึกษาและการประกอบอาชีพของเด็กในระยะยาว เช่น การอาศัยกลไกด้าน CSR ของบริษัทเอกชน ที่ต้องการส่งเสริมโอกาสด้านการศึกษาและการทำงาน และเป็นการสร้างและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานจากเด็กที่มีศักยภาพในชุมชนอาจเป็นทางเลือกหนึ่ง หากหน่วยงานที่มีอำนาจสามารถสร้างความร่วมมือกับบริษัทเหล่านี้เพื่อเป็นเครือข่ายการสร้างงานสร้างอาชีพของเด็กได้อย่างยั่งยืน

2) การจัดการศึกษาที่เอื้อให้เกิดบริบทของการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าการเรียนรู้โดยการแข่งขัน เป็นอีกเงื่อนไขที่สำคัญของการส่งเสริมกรอบความคิดแบบเติบโตของเด็ก เนื่องจากปัจจุบันระบบการศึกษาได้ทำให้เกิดการแบ่งแยกเด็ก

โดยอาศัยความแตกต่างในด้านผลการเรียนเป็นเกณฑ์ เช่น การใช้คะแนนการสอบวัดคุณสมบัติ การแบ่งชั้นเรียนหรือห้องเรียนตามระดับคะแนน ซึ่งเป็นกลับเป็นการสร้างการแข่งขัน และแบ่งแยกเด็กในทางอ้อม ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันที่ถูกสร้างขึ้นผ่านค่านิยมทางสังคม

3) การสนับสนุนทางเลือกทางการศึกษารูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการศึกษาในสายสามัญซึ่งอาจใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่า เช่น การศึกษาในระบบอาชีวศึกษา หรือการฝึกงาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโอกาสในการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ในขณะเรียน จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวเด็กเองและครอบครัว ตลอดจนเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการคัดสรรแรงงานในหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ

4) การสนับสนุนให้เด็กที่มีศักยภาพได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนผ่านกลไกการมีส่วนร่วมในชุมชน ทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน การสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชน เพื่อให้ทั้งเด็กและครอบครัวสามารถดูแลตนเองและครอบครัวในระยะยาวได้ เพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ไปพร้อมกับการสร้างความเชื่อมโยงเด็กกับการพัฒนาชุมชนบ้านเกิด และการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชนไปควบคู่กันได้

5) การสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทักษะทางสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย สร้างบริบทของการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ปลอดจากการดูถูกและเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะในมิติของฐานะทางเศรษฐกิจ เพศสภาพ ความเป็นชาติพันธุ์ และรูปลักษณ์ เพื่อลดปัญหาการกลั่นแกล้งและการเลือกปฏิบัติทั้งระหว่างนักเรียนด้วยกันและระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูต้องเป็นผู้นำและระมัดระวังการปฏิบัติของตนเองในเรื่องนี้อย่างเคร่งครัด

6) การวางแผนในระยะยาวเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงระบบ ในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กทุกกลุ่ม ทั้งการทบทวนระบบการสอบคัดเลือก และการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยผ่านระบบการจัดสอบ ซึ่งอาจสร้างภาระทางการเงินและค่าใช้จ่ายให้กับทั้งสถาบันการศึกษาและตัวเด็ก อีกทั้งอาจเป็นการกีดกันและคัดกรองเด็กที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจทำให้ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้ผ่านระบบดังกล่าว เช่น เมื่อมีการคัดเลือกเข้าสู่ระบบต่าง ๆ ด้วยรูปแบบการสอบ เด็กที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจดีกว่า ย่อมมีทางเลือกและทุนทรัพย์ที่จะสนับสนุนการสอบได้มากกว่า ไม่ว่าจะเป็นค่าสมัครสอบ ค่าสมัครเพื่อเพิ่มลำดับหรือโอกาสในการเลือก รวมทั้ง การเข้าถึงอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและการศึกษาค้นคว้า รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเรียนพิเศษ ค่าเดินทางในการเข้าร่วมการสอบบางรายการที่มักจัดในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลาง

การวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาเพื่อค้นหาว่าสิ่งใดคือเงื่อนไขของความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาที่เกิดจากระบบการศึกษา หรือถูกสร้างขึ้นโดยตัวระบบหรือโครงสร้างของการศึกษาโดยตรง ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจอยู่แล้วกลับยิ่งมีความยากลำบากและเข้าถึงโอกาสทางการศึกษามากยิ่งขึ้น จากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบระบบหรือกฎระเบียบเหล่านี้ เช่น ระบบการสอบคัดเลือกรูปแบบการเรียนการสอน หรือการกำหนดกฎระเบียบที่นำไปสู่ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น เพื่อร่วมกันทบทวนและแก้ไขเงื่อนไขเหล่านี้จะเป็นประโยชน์โดยตรง ไม่ใช่เฉพาะกับนักเรียนในกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ได้มีโอกาสได้รับความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงเท่านั้น แต่จะเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ และบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

7. กิตติกรรมประกาศ

ข้อมูลที่ใช้ในวิเคราะห์และเนื้อหาที่นำเสนอในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการศึกษาบริบทที่เกื้อหนุนต่อพฤติกรรมเชิงบวกในการเรียนและการมีกรอบแนวคิดแบบเติบโตของนักเรียนกลุ่มช้างเผือก ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ประจำปีงบประมาณ 2565 และขอขอบพระคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ในการประสานงานและให้ข้อมูล ทั้งในระดับโรงเรียน บุคลากร ครู ผู้ปกครอง คนในชุมชน และเด็กนักเรียน ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่ง

บรรณานุกรม

Anayan, Q., N**.** (2021). Coping mechanism of students below poverty line towards continuous education amidst Covid 19 pandemic. *IEEE International Conference on Educational Technology*. 226-229**.** https://doi.org/10.1109/ICET52293.2021.9563159

Blackwell, L. S., Trzesniewski, K. H. & Dweck, C. S. (2007). Implicit theories of intelligence predict achievement across an adolescent transition: A longitudinal study and an intervention. *Child Development*, 78**,** 246-263. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.00995**.**x

Citak, F. & Duffy A., P. (2020). The causal effect of education on poverty: evidence from Turkey. *Eastern Journal of European Studies, 11*(2)**,** 251-265. https://ejes.uaic.ro/articles/EJES2020_1102_CIT.pdf

Claro, S., Paunesku, D., & Dweck, C. S. (2016). Growth mindset tempers the effects of poverty on academic achievement. *PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 113*(31), 8664–8668. https://doi.org/10.1073/pnas.1608207113

Destin, M., Hanselman, P., Buontempo, J., Tipton, E., & Yeager, D. S. (2019). Do Student Mindsets Differ by Socioeconomic Status and Explain Disparities in Academic Achievement in the United States? *AERA Open, 5*(3). https://doi.org/10.1177/2332858419857706

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.

Gorski, P. C. (2012). Perceiving the problem of poverty and schooling: Deconstructing the class stereotypes that mis-shape education practice and policy. *Equity & Excellence in Education, 45*(2), 302–319. https://doi.org/10.1080/10665684.2012.666934

Haberman, M. (2012). The Myth of the “Fully Qualified” Bright Young Teacher. *American Behavioral Scientist, 56*(7), 926-940. https://doi.org/10.1177/0002764211411289

Haimovitz, K. & Dweck, C. S. (2016). What predicts children’s fixed and growth intelligence mindsets? Not their parents’ views of intelligence but their parents’ views of failure. *Psychological Science, 27*(6), 859-869. https://doi.org/10.1177/0956797616639727

Haimovitz, K. & Dweck, C. S. (2017). The origins of children’s growth and fixed mindsets: New research and a new proposal. *Child Development, 88*(6), 859-869. https://doi.org/10.1111/cdev.12955

Havanon, N**.** (2009). Narrative Approach: The Turning Point of Social Science Research [วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางสังคมศาสตร์]**.** *Journal of Mekong Societies, 5*(2)**,** 1-22. (in Thai)

Heyman, G. D. & Dweck, C. S. (1998). Children’s thinking about traits: Implications for judgements of the self and others. *Child Development*, 69, 391-403. https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06197**.**x

Hwang, N., Reyes, M., & Eccles, J. S. (2019). Who Holds a Fixed Mindset and Whom Does It Harm in Mathematics? *Youth & Society, 51*(2), 247-267. https://doi.org/10.1177/0044118X16670058

Levy, S. R., Stroessner, S. J., & Dweck, C. S. (1998). Stereotype formation and endorsement: The role of implicit theories. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(6), 1421–1436. https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1421.

McKinney, S. (2014). *The relationship of child poverty to school education*. University of Glasgow, Scotland.

Mueller, C. M & Dweck, C. S. (1998). Praise for intelligence can undermine children's motivation and performance. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*(1), 33-52. https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.1.33

National Statistic Office. (2023). *Survey on the situation of children and women in Thailand 2022 [การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565].* https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230726093138_38640.pdf (in Thai)

Robinson, C. (2017). Growth Mindset in the classroom. *Science Scope, 41*(2), 18-21. https://doi.org/10.2505/4/ss17_041_02_18

Thaipublica. (2018). *EEF surveys 1.69 million poor students, indicating 600,000 extremely poor, with an average income of 42.7 baht per family per day [กสศ. สำรวจนักเรียนยากจนมี 1.69 ล้านคน ชี้ยากจนพิเศษ 6 แสนคน มีรายได้เฉลี่ยวันละ 42.7 บาท/ครอบครัว].* https://thaipublica.org/2018/08/thai-education-reform-3/ (in Thai)

The Equitable Education Fund (EEF). (2019). Annual Report 2019 [รายงานประจำปี 2562]. https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2020/04/2004021-EEF-Annual-Report-2019_revised-09_1_view_single-page.pdf (in Thai)

Tooltham, P. (2020). Literature Review on Narrative Research from Social Sciences to Social Work [ปริทรรศน์การวิจัยแนวเล่าเรื่องทางสังคมศาสตร์สู่งานสังคมสงเคราะห์]. *Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences Thepsatri Rajabhat University, 11*(1), 89-106. (in Thai)

Wang, M.-T., Degol, J. L., & Henry, D. A. (2019). An integrative development-in-sociocultural-context model for children's engagement in learning. *American Psychologist, 74*(9), 1086–1102. https://doi.org/10.1037/amp0000522

Yeager, D. S. & Dweck, C. S. (2012). Mindset that promotes resilience: When students believe that personal characteristics can be developed. *Educational Psychologist, 47*(4), 302-314. https://doi.org/10.1080/00461520.2012.722805